

Gamurc köprü

DIYARBAKIR ERMENİ KATOLİK AZİZ YUSUF KİLİSESİ

2021

Ziyaretler / Diyarbakır Ermeni Katolik Aziz Yusuf Kilisesi

Kültür / 19. Yüzyılın İstanbul'u ve Kozmopolit Yapısı

Yeni Yayınlar / Osmanlı Mimarlığı ve Balyan Arşivi

**İmtiyaz Sahibi
ve Sorumlu Müdür**

Rehan Nazan Sarıbay

Yayın Kurulu

Ayda Baloğlu
Karekin Barsamyan
Tatyana Çubukkeryan Çeliktop
Marta Joslin Çerme Dinçkayıkçı
Mari Jaklin Koçyan
Mikael Uçar
Manuşak Kemalyan Uygunoğlu
Vartan Kirakos

Ermenice'ye Çeviri

Ani Baronyan
Vera Çikinoğlu
Hripsime Meydan

Grafik Tasarım

Çiğdem Gabriella Bakırcı

İletişim Sorumlusu

Talin Ergüneş Gazer

gamurç

Türkiye Ermeni Katolik
Cemaat ve Etkinlikler Bülteni

2021 | Aralık
December
Դեկտեմբեր

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

- 02-03** | Խաղաղութիւն, Խաղաղութիւն եւ Ո՛չ
Գոյր Խաղաղութիւն...
- 11-12** | Քսանդինգ Տարի Ետք Կրկին
Կրօնական Արարողութիւն
Թարապիոյ Ս. Անտոն Եկեղեցւոյ Մէջ
- 13-14** | Ո՞վ է Սերովբէ Զուպուքքերեան
- 21** | Քրիստին Սալերի (1915-2006)
Ի. դարու Հայ Մեծատաղանդ
Արուեստագէտը
- 28** | Պալեաններ, Օսմանեան
Ճարտարապետութիւնը
Եւ Պալեաններու Արխիւը
- 39-40** | Ողջոյն Բոլորին
- 45** | Ուխտագնացութիւն Դէպի Մարտինի եւ
Տիյարպաքըրի Եկեղեցիները
- 46** | Մութրիական Համոյթը Ոսկեբերան
Եկեղեցւոյ Մէջ

İçindekiler

- 02-04** | Huzur, Huzur ve Huzur Yoktu
- 05-14** | Tarabya Surp Andon Kilisesi Açılış Töreni ve Tarihçesi
- 15-21** | Kristin Saleri
- 22-28** | Balyanlar
- 29** | Yeniköy Surp Hovhannes Mıgırdiç Kilisesi
- 30** | Surp Hagop Yortusu ve Patrikhanenin Yeni Web Sitesi
- 31-32** | Surp Pirgiç Kilisesinde Paskalya Ayini
- 33-40** | Surp Hovsep Kilisesi Diyarbakır
- 41-45** | Mardin İnanç Ziyareti
- 46** | Mutriban Makam Müziği Topluluğu
Vosgeperan Kilisesi'nde
- 47-48** | Boşanma Geliyorum Der...(Seliyha Elbeyoğlu)
- 49** | Prof.Dr. Sedat Bornovalı'nın Verdiği Konferans
- 50** | Kutsal Doğuş ve Yeni Yıl Konserleri

Atif Yılmaz Cad. No:17 34435 Beyoğlu - İSTANBUL / TÜRKİYE

Tel.: +90 212 244 12 58 e-mail: narodminasyan9@gmail.com

www.armcatistanbul.org

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ, ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ Ո՛Չ ԳՈՅՐ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ...

Իսրայելի մեծ մարգարեներոն աղաղակն է որ, ինչպես երեկ, ինչպես դարեր առաջ, այսօր ալ կը հնչէ մեր ականջներուն՝ «Խաղաղութիւն, խաղաղութիւն...» և, դժբախտաբար, «ո՛չ գոյր խաղաղութիւն...», չկար խաղաղութիւն... (Հմ. Երեմ. 2, 14, Եզեկ. ԺԳ, 10):

Մարդկութեան ամենաջերմ իղձերէն, մեծագոյն երազներէն մէկը եղած է միշտ խաղաղութիւնը, մանաւանդ՝ մայրերու, նորապսակ հարսերու, դեռատի մանկտոյ իղձն ու երազը: Բայց, ի հեծուկս մարդկութեան այս արգանդային տենչին, այս տարերային միտումին, և անոր զուգահեռ՝ եղած են նաև ռազմավարական կանչը, բախումնատենչ միտումները, ատելավառ խօսույթները, որոնց ազդողական զօրութիւնը չէ եղած նուազ, եթէ ոչ՝ նոյնիսկ ամէլի հզօր և ընդգրկիչ:

Վերջին երեսուն տարիներուն, մարդկութիւնը չոնեցաւ հաանօրէն ո՛չ իսկ մէկ օր

քաղաքական հանդարտութեան ու հանգիստի, նաև այն տարածաշրջաններուն մէջ, ուր նախապէս, այպէս կոչուած «պաղ պատերազմ»ի տարիներուն, համեմատական անդորրութիւն մը կը տիրէր, ինչպէս՝ Լիբիա, Սուրիա, Իրաք՝ մինչև Աֆղանստան:

Դժուար չէ նշմարել պատմութեան երկար հոլովոյթի ընթացքին, որ մարդկութիւնը ինքնին տարուբերած է խաղաղամէտ ու ռազմատենչ կրկնակ միտումներուն միջև: Երկուքն ալ խարսխուած՝ մարդու ամէնէն ինքնաբերական ամէնէն արմատական բերումներուն մէջ: Մէկ կողմէ հաղորդութիւնը՝ մարդկային բնութիւնը կերտող բոլոր հասարակաց յատարարներուն, միւս կողմէ մարդկային եսին մէջ խորագոյնս արմատացած՝ ինքնակեդրոնութեան, եսամոլութեան խոտորումները, որոնք յաւերժական առձակատառով, պայքարի մէջ են իրարու հետ, սկսեալ՝ արդար Աբելի սպանութենէն իր հարազատ, բայց դաժան, արինարբու եղբօր Կայենի կողմէ :

Եղբայրասպան այս կռիւը շարունակուած է դարերով, փոխելով երևոյթները, նաև՝ շարժատիւթները: Երևոյթները՝ սկսեալ հին դարաշրջաններու մենամարտերէն մինչև Ի. դարու ավթմական ռումբը, մինչև մեր օրերու համատարած բնաջնջման գործիքները, անխնայօրէն հարուածող անօդաչու սարքերը:

Հնովեան մարտերը առաւելաբար նոր հորիզոններու նոստման, նոր տարածքներու, նոր երևոյթներու, նաև նոր հարստութիւններու տիրացման երազէն կամ մտասկեռումէն կը խթանուէին: Մի քանի օրինակ միայն. Հռոմէական Կայսրութիւնը քայքայող՝ Բարբարոսներու արշաները կամ՝ մերօրեայ մեղմաբանութեամբ՝ Ժողովուրդներու գաղթերը, Միջին Դարուն՝ արաբական արշաները կամ Խաչակրութիւնները, հոակ արդի դարաշրջանի սկիզբներուն՝ դէպի Նոր աշխարհ գաղթերը և այս բոլորին զուգակցող արինահեղութիւնները:

Ի. դարուն կը յայտնուի պատերազմի նոր լծակ մը, ռազմական ընդհարումի համամետաբար նոր գործօն մը՝ սահմաններու հարցը: Նոր շրջանի միջազգային և ազգամիջեան գրեթէ բոլոր խռովութիւնները կը յառաջագային սահմանագծային շարժառիթներէ, սխալ կամ ծուռ կամ անարդար համարոտող սահմանները սրբագրելու մղմաններէն: Յիշենք նոյնինքն Արցախեան խնդիրը, յիշենք ծիշտ այս օրերու դիպող ռուսկրայնական լարուածութիւնը:

Սակայն այս բոլոր փոխոտող և փոփոխոտող երևոյթներուն ընդմէջէն կայ կարմիր ներքնալարի մը պէս անցնող, զանոնք

ենթալարող ոյժ մը՝ որ կարծես բոլորին թաքուն, ծոարուն, խորագոյն մայր երակը կը կազմէ՝ իշխելու և տիրելու տենչը: Մերօրեայ նորագոյն լարուածութեան մէջ ալ յստակ կը տեսնուի այս կէտը: Անշուշտ ոչ միակողմանիօրէն: Մանաանդ թէ, եթէ աչքի զարնող վերաբերում մը կայ՝ ասիկա կը վերաբերի նախ և առաջ անոնց, որոնք իրենք զիրենք աշխարհի պահակները հռչակելով, իրենց երկիրներէն հազարաւոր մղոններ հեռու գտնոտող տարածքներու վրայ իշխել կը փորձեն:

Անհրաժեշտ է վերակերտել միջազգային իրաակարգը: Անհրաժեշտ է վերատեսնել միջազգային իրատնքին բոլոր այն կէտերը՝ որոնք իսկապէս կարօտ են վերատեսութեան, որոնց մէջ կան թերիններ, կան պարապութիւններ՝ յղի միշտ նորանոր դժգոհութիւններու, թիւրիմացութիւններու, նորանոր բռնազբօսումներու:

Միջազգային իրաակարգին վերջին դրական սխրանքը եղած է հաանօրէն գաղթատիրական համակարգին վերջ դրուիլը: Բայց այդ դրական քայլն ալ կատարուեցաւ այնպիսի ձևերով, որոնք արդէն իսկոյն դուռ բացին նոր տարակարծութիւններու, նոր կռուախնձորներու, նոր բախումներուն՝ արինոտ և արհաւրալից:

Պիտի կարենայ արդեօք մարդկութիւնը երբեք դաս քաղել պատմութիւն կոչոտող Ոսոցիչէն:

† Տ. Լևոն Արք. Զեքիեան
Վիճակատր Իսթանպուլի և Թուրքիոյ
Կաթողիկէ Հայոց

HUZUR, HUZUR, VE HUZUR YOKTU...

İsrail'in büyük Peygamberlerinin; yüzyıllar öncesi gibi neredeyse farksız, kulaklarımızda bugün de çınlayan sesidir bu: «Huzur, huzur...» ve, maalesef, «huzur yoktu...», (Yeremya, 6, 14; Hezekiel, 13, 10).

Huzur, insanlık için her zaman derin emellerin ve büyük rüyaların odaklandığı bir kutup olmuştur. Özellikle annelerin, duvaklı gelinlerin, bahçelerde oynayan çocukların hayali olmuştur huzur. Ne var ki, insanlığın bağrından fışkıran bu emelin yanısıra ve sanki onu reddedercesine; tarih boyunca düşmanlık tohumları, ceng çağrıları, nefret söylemleri de aynı güçte, belki de daha güçlü şekillerde tezahür etmişlerdir.

Son otuz yıl zarfında insanlık, sıcak çatışma kaygılarından yoksun günler göremedi maalesef. Daha önce, bugün «soğuk savaş» olarak tanımladığımız dönemlerde bile nispeten huzur içinde bulunan Libya, Suriye, Irak ve ta Afganistan'a kadar uzanan bölgeler hemen hemen aralıksız olarak sıcak savaş günleri yaşadı bu son yıllarda.

Tarihin akışı içerisinde insanlığın, barışçı ve savaşçı eğilimler arasında sürekli olarak çalkalandığını müşahade etmek güç değildir. Her iki eğilim de insanoğlunun en doğal, en köklü yönelimleri arasında yer alır. Bir yandan insan doğasını oluşturan bütün ortak paydalar, diğer yandan insan ego'sunda çok derin kökler salmış olan benmerkezcilik, benlikçilik sapmaları. Bu iki karşıt eğilim; dürüst Habil'in kana susamış kardeşi Kabil tarafından katlinden bu yana aralıksız savaşım içindeler.

Kardeşi bile esirgemeyip binyıllar boyu devam eden bu savaşım, çoğu kez görünüm değiştirmiş, hattâ ilham aldığı güdülenmeler de değişebilmiştir. Çok eski çağların ikili savaşımından 20. yy.ın atom bombasına, günümüzün kitlesel imha araçlarından dronlara kadar varan bir değişim.

Eski çağlarda savaşlar, genellikle yeni ufuklar keşfetme, yeni alanlara, yeni görünümlere, yeni servetlere hâkim olma ihtirasından tetiklenmişti. Birkaç örnek hatırlayalım: Eski Roma çağına son veren Barbar istilâları veya günümüzün örtmeceli deyimiyle Kavimler Göçü, Orta Çağda Arap istilâları ve bunların karşı kutbunu oluşturan Haçlı

Seferleri; ve nihayet Modern Çağda Yeni Dünya'ya yönelen büyük göç akımları ve bunların yol açtığı hadsiz hudutsuz kan dökümleri.

20. yy.da yeni bir savaş kaldıracı, sıcak mücadele için yeni bir güdülenme ortaya çıkar. Bu yeni dönemin hemen hemen bütün çatışmaları, sınırlarla ilgili nedenlere bağlanır; daha doğrusu yanlış olduğu, adil olmadığı sanılan veya varsayılan sınırları düzeltme, tashih etme emellerinden alevlenir. Burada örnek olarak Karabağ sorununu veya tam bu günlerde son derece güncel bir tablo oluşturan Rusya-Ukrayna gerilimini gösterebiliriz.

Fakat tarihi kat eden ve çözümlemeye çalıştığımız bu değişen olayların ve onları tetikleyen nedenlerin içinden bir kırmızı şerit gibi geçen, sanki onların altyapısında gizlenmiş, onların ana damarını oluşturan bir kuvvet var ki, bu da tek sözle üstünlük kurmak hırsı, hâkimiyet kurmak ihtirasıdır. Söz konusu husus günümüzün henüz zikrettiğimiz hararetli geriliminde de açıkça görünmektedir ve muhakkak ki bu tek taraflı değildir. Hattâ ilk göze batan bir tavır varsa; bu da kendilerini dünya bekçisi yerine koymuş olup ülkelerinin binlerce kilometre uzaklarında bulunan yöreleri de kontrol etme hevesinde olanlara aittir.

Uluslararası hukuk düzeninin tekrar gözden geçirilmesi artık zaruri görünmektedir. Yeni hoşnutsuzluklara, yeni anlaşmazlıklara, yeni çekişmelere, yeni zorbalıklara gebe birçok eksikler, boşluklar vardır günümüzde geçerli olan düzenlerde.

Uluslararası düzenin son olumlu gelişmesi, sanırım, geçen yüzyılın 60'lı yıllarında sömürgeciliğe son veren hamle olmuştur. Ne var ki, o pek olumlu adım bile öyle bir şekilde atılmıştır ki, yeni anlaşmazlıklara, yeni çekişmelere, kanlı ve feci yeni çatışmalara yol açan bir düzen ortaya çıkmıştır.

İnsanlık acaba tarih denen hocadan nihayet ders alabilecek mi?

TARABYA SURP ANDON KİLİSESİ AÇILIŞ TÖRENİ TARİHÇESİ

Tarabya semtinde bulunan Ermeni Katolik Kilisesi Surp Andon 1871 yılında Andon Tıngır Yaver Paşa (1810-1908) tarafından satın alınan bir arsaya yaptırılarak Aziz Antuan'a ithaf edilmiştir. Uzun yıllardır çeşitli nedenlerden ibadete kapalı olan kilise restore edilerek tekrar cemaatin hizmetine sunuldu.

Kilisenin tarihçesi hakkında:

Andon Tıngır Paşa hayatının büyük bir bölümünü Osmanlı İmparatorluğu'nun çeşitli diplomatik kurumlarında vazifeler üstlenerek geçirmiştir. Yabancı Diller Masası Başkanlığı, Hazine Hassa Gemileri Umum Müdürlüğü, Danıştay üyeliği görevi, Posta Telegraf Müdürlüğü bunlardan bazılarıdır. Memuriyet yaşantısı padişah tarafından yüksek dereceli liyakat nişanları ile taçlandırılmıştır. Çok hayırsever bir insan olan Andon Paşa 1871 yılında Tarabya'da Frenkler mahallesinde bir arsa satın alarak küçük bir kilise yaptırmış ve kiliseyi Padovalı Aziz Antuan'a vakfetmiştir. Andon Paşa kiliseyi ve bitişğinde yer alan iki adet taşınmazı 1877 yılında dönemin Ruhani Reisi Andon Bedros IX. Hasun Gatoğigos Hazretleri'nin bilgisi dahilinde Ruhani Reisliğin idaresine teslim etmiştir. İç kısmında üç sunak, bir vaftiz yeri, bir kürsü ve bir de küçük sakrist bulunan ve geniş bir bahçeyle çevrili olan kilise uzun yıllardır ibadete kapalıydı.

Kilisenin restorasyon aşaması:

Tarabya Surp Andon Kilisesi ilk kez 25 yıl evvel restore edilmiştir. Ancak bu restorasyonu takip eden yıllarda ayin yapılmamış ve kilise kapalı kalmıştır. Kilisenin yakın tarihteki restorasyonu emekli Başepiskopos merhum Ohannes Çolakyan Kerabaydzar'ın Serope Çubukkeryan'a vazife vermesiyle gündeme gelir. "Ermeni Katolik Kiliseleri" başlığıyla yazmakta olduğu ansiklopedik eseri için fotoğraflara gereksinim duyan Merhum Çolakyan Kerabaydzar kilisenin anahtarlarını kendilerine teslim eder.

Sayın Serope Çubukkeryan'ın gayretleri ve Surp Agop Hastanesi Vakfı'nın katkılarıyla 2019 yılında restorasyonuna başlanan kilisenin bahçesi, duvarları ve mezarlık bölümü yenilenerek günümüzde ibadete açık duruma getirilir.

Açılış töreni ve 25 yıl sonra ilk ayin:

Uzun süredir restorasyon nedeniyle ayine ve duaya kapalı olan kilise Surp Agop Hastanesi Vakfı'nın desteği ve Sayın Serope Çubukkeryan'ın değerli katkılarıyla yenilendi. Tarabya Surp Andon Kilisesi'nde, 11 Temmuz Pazar günü saat 11.00'de Arhiabadiv Başepiskopos Levon Zekiyan tarafından Kutsal Ayin gerçekleştirildi.

Kutsal Ayin'e Muhterem Başrahip Vartan Kazancıyan, Sargavak Hagop Minasyan, Gisasargavak Jan Acemoğlu ve tıbirler Can Yontan, Levon Yunkes ve Çetin Öğmen eşlik ettiler.

Surp Agop Hastanesi Vakfı Başkanı Bernard Sarıbay ve vakıf üyesi Can Mimar'ın yanı sıra diğer vakıf üyeleri ve camaat salgın hastalık önlemlerine riayet ederek ayine katılım gösterdiler. Apeloğlu Vakfı başkanı sayın Aleks Kalpakçıyan, Ortaköy Kilisesi Vakfı yönetim kurulu başkanı sayın Mari Mimar ve vakıf üyeleri sayın Bedros ve Janet Simsar, Asdvazazin Kilisesi vakıf üyesi sayın Rafi Alik de katılımcılar arasındaydı.

Başepiskopos Levon Zekiyan verdiği vaazda surp Agop Hastanesi Yönetim Kurulu'na ve Serope Çubukkeryan'a kilisenin restorasyonuna bulundukları katkıdan dolayı teşekkür etti.

Taksim Surp Hovhan Vosgeperan Korosunun şefi Zaven Agay yönetiminde ilahilerle seslendirdiği ayin, Taksim Surp Hovhan Vosgeperan Kilisesi'nin sosyal medya sayfalarından canlı yayımla paylaşıldı.

**Tatyana Çubukkeryan Çeliktop'un
aktardıkları:**

“Merhum Çolakyan Kerabaydzar kiliseler ile alakalı hazırladığı ansiklopediye basılmak üzere kilisenin içersindeki duvar resimlerinin fotoğraflarını istedi ve babam Serope Çubukkeryan'a kilisenin anahtarını teslim etti. Babam da bu görevi bana verdi. Ben kiliseye ilk gittiğimde, kilisenin içi çok içler acısı bir durumdaydı. Adeta bir depoya çevrilmişti. Kilitler bozulmuştu. Sıralar ve heykeller yerli yerindeydi. Duvarda yazılar vardı. Kilisenin altında kiliseyi yaptıran kişinin mezarı bulunuyordu. Bunlar bozulmuştu. Taşlar duvarda duruyordu. Elimden geldiğince resmettim. Kilisenin bu harap halini keşfetmemiz bu yolla oldu. Durumu babama aktardım. Kilisenin arka bahçesi ve iki yanı bir çöplük halindeydi. Yandaki evin inşaat atıkları ve eşyaları için depo vazifesi görüyordu. Kilisenin anahtarlarını değiştirmek ihtiyacı hissettim ve bunun için sadece babamdan izin aldım. İçimden gelen o güçle –burada hep İsa'yı düşündüm– anahtarları değiştirdim, insanlardan eşyalarını boşaltmalarını istedim ve kiliseyi teslim aldığımızı bildirdim.”

Serope Çubukkeryan kimdir?

Cemaatimizin önde gelen üyelerinden iş adamı sayın Serope Çubukkeryan 1929 İstanbul doğumlu, aslen Sivas'ın Pirkinik köyünden gelen bir ailenin evladı olarak dünyaya gelmiştir. Kilisenin açılışının hikayesini dinlemek için kendisine baş vurduk ve bizlere gerekli bilgileri aktardı. Serope Çubukkeryan kilise ile bağlantısını şu sözlerle anlatmaya başladı:

“Dört kamyon çöp atıldı. Her yer temizlendi. Taşlar kırıldı, kapılar sökülüyordu. Kiliseyi yıpratın amiranın mezarına girip parçalamışlardı. Mezarları kapattırdım. Mermerci çağırdım, yeniden mezarlıkları yaptırdım. Beş yıl boyunca uğraştım. Surp Agop'a başvurdum çünkü tamirat için para lazımdı. Masrafin epeyi bir kısmını cebimden harcadım ve bir kısım da makbuzla bağış topladım. Böylece kilisemiz pırıl pırıl oldu. Kerabaydzar da badarak yaptı.” şeklinde konuşan Serope Çubukkeryan'a açılış günü Kerabaydzar Levon Zekyan tarafından Patrikhanenin nişanı takdim edildi. Daha evvel de Papalık kurumundan Şövalyelik liyakatı ve Viyana'dan aldığı Nişanı bulunan Serope Çubukkeryan hayırseverliliği bu nişanlarla taçlandırılmış. Kendisine sağlıklı, huzurlu, bol bereketli ve kutsiyet içinde geçecek bir ömür diliyoruz ve samimi söyleşi için teşekkür ediyoruz.

Anne tarafından 200 senelik Osmanlı köklü bir aileden gelen, baba tarafı Sivas'ın Pirkinik köyünden (bugünkü Çayboyu) olan Serope

Çubukkeryan esasen Ortaköylü. Dedeyi I. Dünya Savaşında Sarıkamış'ta kaybetmiş. Üst üste gelen dönemsel felaketler sonucunda aile öz varlıklarını yitirmiş. Hayat hikayesi ve hayat konusunda engin görüşlerini içeren dördüncü baskısını yapmış bir kitabı bulunan Serope Çubukkeryan hayatıyla alakalı bilgileri şu sözlerle aktardı: “Varlık vergisi gördüm, 6-7 Eylül'ü gördüm. Dokuz yaşımdan beri çalışıyorum, tam seksen dört yıldır. Annem öksüz, on altı yaşında Pirkinik'ten gelen babam ile evleniyor. Taniel Varujan (Çubukkeryan) da babamla kardeş çocukları. Babam birinci kuzen ben ikinci kuzen oluyoruz. Kendisi sadece bir yazar, bir şair değildi aynı zamanda kıymetli bir eğitmen, eğitmenlik payesi vardı. Vaaz verdiği zaman salonda iğne yere düşse sesi duyulurmuş. Kendisi ahalinin kıymetlisiydi. Taniel Varujan yayama ara sıra gelirmiş. Yayam da kahve pişirmiş kendisine. Bir gün yine uğramış ve yayama demiş ki “Kahveyi bırak, benim ne kadar kitabım varsa hepsini yok et” zaten iki saat sonra da gelip götürmüşler. Dedemin kardeşinin oğlu oluyor. İki odalı bir evde büyüdüm. Babam uzun yıllar savaşa gitmek zorunda kaldı, askere alındı (20 kura). Annem ve yayam bütün gün Meryem Ana'nın karşısında ağladı. Yayam Surp Agop'ta çamaşırcı başıydı. Dokuz yaşında demirci çalışmaya başladım. Küfeyle yük taşırdım. Aldığım parayla ev bakıyordum. İstanbul yüz seksen bin kişiydi, 1945'li yıllarda Kapalı Çarşıya girdim, çalışmaktan memnundum, varlık vergisi geldi.

Varlık vergisinde bütün dükkanlar kapandı. Dükkanlardaki bütün altınlar memurlar tarafından alındı, makbuz kesildi. Ondan sonra işsiz kaldım. Askere gittim geldim, marangozluk yaptım, iki yıl boyunca Zati Sungur'un yanında çalıştım. Sakızağacı'nda bulunan bir apartmanda kapıcılık yaptım. Bu sırada Hasan Cansız'ı tanıdım. Kendisi Kom firmasının kurucusudur. Rizeli'ydi. Kimi kimsesi yoktu. Onunla çok yakın arkadaşlık kurduk ve ben onu manen kucakladım. Parasız kaldığım çok zamanlar oldu, böyle bir günde uykumun içinde ışıklar içinde bir kitabın önümde durduğunu ve İsa'yı gördüm; 'İşine bak, hiçbir şey için sıkılma, ben arkanda olacağım' dedi bana ve ben yürü ya kulum gibi oldu ve yürüdüm ve hayatımı çok güzel bir şekilde kurdum.”

Dindar yönünüzün çok güçlü olduğunu biliyoruz dedim sayın Serope Çubukkeryan'a ve kendisi küçük yaşlardan beri her Pazar kiliseye gittiğini, kilisede her zaman aktif olduğunu anlattı: “İki tane koro kurdum. Çocuklar ve büyükler için. Sahne kurdum, tiyatro yaptım, konserler verdik. Bütün bunları kilisenin küçük salonunda yaptık. İnsanları hep ikna ettim bu tür etkinliklere katkıda bulunmaları için. Bir zaman sonra bir gün Kapriel Vartabed (Pangaltı Ermeni Okulu) beni aradı ve okulun iflas ettiğini çok yokluk içinde kaldığını bildirdi. Ben onlara yardım sözü verdim. Sonra beni kurucu yaptılar. Okulun talebe sayısını arttırdım. Yönetim kurulu kurdum. Kadınlar kolu kurdum. Yirmi altı sene boyunca hizmet verdim. Gedikpaşa Okulu'nda yirmi beş çocuk okuttum. Yurt dışında iki talebe okuttum, bir tanesi Harvard Üniversitesi'nde dekan oldu. İkisinin de dualarını aldım. Hemen hemen bütün kiliselerde emeğim var. Lusavorçaganlar da beni çok sever. Çalıştım çabaladım bu güne kadar geldim. İçimde hep vermek için bir hissiyat vardır. Başkalarına karşı verici olmak beni hep mutlu etti. Türkiye'de ilk kadın iç çamaşırını ben yaptım. Serap Sütyen firmasının kurucusuyum. O zamanlar ilk ürettiğim sütyeni Galatasaray'da Viyana Modası'na (Beyoğlunda bir dükkan) götürdüm, madam Marika'ya rica ettim, vitrine koysun diye, 'Kale ayıptır, vitrine konur mu?' dedi ve gönderdi beni sonradan eşi Yorgo geldi ve ikna etti onu, vitrinde sergilenen iç çamaşırları iki saatte satıldı. Bir biri ardı sıra çeşit çeşit iç çamaşırları yaptım, çiçekli, haftanın günleri, burçlar gibi simgelerle süsledim

vs. böylece iş yürüdü. En büyük şansım iyi bir madamım olmasıdır. Kendisi çok iyi, tutumlu ve çok zeki bir kadındır. Beni yükseltti, bu günlere gelmeme katkıda bulundu. Soranlara, nasihat duymak isteyen iş adamlarına şu öğütleri söylerim: Kimi seviyorsanız sevin ona canınızı verin sırrınızı vermeyin, bütün kötülükler yakınınızdan gelir. Allahtan sonra insanın bir tek dostu var, o da cebi. Soranlara kendinizi kendinizden koruyunuz derim. Evladımın, ailemden çok memnunum, bu yönlerden çok şanslı hissederim kendimi.”

Sevgili Serope Çubukkeryan'la geliştirdiğimiz sohbette yol aldıkça gördük ki kendisi çok merhametli, alçakgönüllü, mütevazı, yumuşak başlı, inançlı ve ruhu sağlıklı ve neşeli bir kişilik. Hep olumlu hep yapıcı. Düsturu çalışmak, sırrı erken yatıp erken kalkmak. Daima sevgi dolu ve inançlı.

Taniel Varujan Çubukkeryan kimdir?

Sayın Serope Çubukkeryan ile ikinci kuzen olan Ermeni aydın şair Taniel Varujan Çubukkeryan 1884 yılında Sivas'ın Pirkinik köyünde doğdu, 12 yaşında İstanbul'a geldi. Beyoğlu Sakızağacı'nda ve Kadıköy Mihitaryan'da okudu. Edebiyata olan yeteneği keşfedilince Venedik Murat-Rafaelyan Mihitaryan Okulu'na gönderildi. Yüksek öğrenimine Brüksel'deki Gent Üniversitesi'nde başladı. Siyaset Bilimi, edebiyat, felsefe, sosyoloji ve ekonomi eğitimi aldı. Üniversiteyi bitirdi. Memleketine döndü ve 1912 yılına kadar Sivas ve Tokat illerinde Ermeni okullarında müdürlük ve öğretmenlik yaptı. 1910 yılında Tokat'ta Araksi Taşçıyan ile evlendi. Üç çocukları oldu; oğulları

Hayk ve Armen, kızları Veronika. 1912 yılında İstanbul'a döndü ve Beyoğlu'nda Ermeni Lusavoriçyan Ermeni Katolik Okulu'nun müdürlüğüne atandı ve başka okullarda da ders vermeye başladı. Bu görevini tutuklanacağı güne kadar devam ettirdi. Taniel Varujan anadili dışında İtalyanca, Fransızca, Latince ve klasik Ermenice de biliyordu. Nesim Ovadya İzrail, '24 Nisan 1915 İstanbul, Çankırı, Ayaş, Ankara' [2014, İletişim Yayınları] adlı kitabında Taniel Varujan'ın ideolojik kimliği ile ilgili şu bilgiyi aktarır: "Varujan bir sanayi kenti olan Gent'te işçi sınıfının çalışma koşullarını gördü, üniversitedeki tartışmalara katılarak sosyalist fikirlerin savunucusu oldu." Varujan'ın 'Sarsurner' (Ürperişler) başlıklı ilk şiir kitabı henüz yirmi iki yaşında Venedik'te iken yayımlandı. 1914 yılında 'Mehyan' (Tapınak) dergisinin yazı işlerinde yer aldı. bu dergi yedi sayı çıktı. 'Golgotha Çiçekleri' adıyla anılan içinde Krikor Zohrab, Zabel Yesayan gibi yazarların yer aldığı edebi bir gurubun yayın organıdır. İttihat ve Terakki'nin 1915 yılında hazırladığı tutuklanacak Ermeni aydınlar listesinde adı bulunan Taniel Varujan Çubukkeryan bu tarihte tutuklandı. Dört ay sonra aralarında bulunan Rupen Sevag ve diğer arkadaşlarıyla birlikte resmi görevliler eşliğinde Çankırı'dan Ayaş'a götürülürken Tüney köyü yakınlarında çetecilerin saldırısına uğradığı ve tüm aydın tutukluların katledildiği bilgisi verildi. "Ekmeğin Şarkısı" nı oluşturan şiirlerin yer aldığı defteri el konulan evraklar arasındadır. Ermeni şair Taniel Varujan'ın keleme aldığı 'Ekmeğin Şarkısı' Ohannes Şaşkal çevirisiyle Aras Yayınları tarafından yayımlandı. Kitapta yirmi dokuz şiir bulunmakta. İlk kitabının yayımlandığı 1904'ten yaşamını kaybettiği 1915 yılına kadar verdiği eserler Ermenice şiir sanatının şaheserleri olarak kabul edilir.

Ayda Baloğlu

Քսանդհինգ Տարի Ետք Կրկին Կրօնական Արարողութիւն

Թարապիոյ Ս. Անտոն Եկեղեցւոյ Մէջ

Բոլորիս համար մեծապէս ուրախառիթ է թէ Թարապիոյ Ս. Անտոն եկեղեցին, որ երկար ատենէ ի վեր կը պարզէր անխնամ ու անմխիթար վիճակ ու պաշտամունքի գոց կը մնար, վերջերս վերանորոգուեցաւ Ս. Յակոբ հիանդանոցի Հոգաբարձութեան և Պր. Սերովբէ Չուպուքքերեանի անուրանալի ջանքերով և շատ թանկագին ներդրումներով ու այսօր ան կրկին ստացած է իր նախկին փայլուն դիմագիծը: Այսպէս՝ քսանդհինգ տարի ետք, 11 Յուլիս 2021, Կիրակի բարեգարդեալ եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ անմահ Ս. Պատարագի արարողութիւն ձեռամբ Թրքահայ Կաթողիկէ համայնքի վիճակատր Արհի. Տ. Լևոն Արք. Զեքիեանի, առնթերակայութեամբ Գերյ. Հ. Վարդան Մ. Վրդ. Գազանձեանի: Իսկ Ս. Սեղանին կը սպասարկէին Բրշ. Յակոբ Սրկ. Մինասեան, Բրկ. Ժան Կսարկ. Աճէմօղլու, նաև դպիրներ՝ ձան Եոնթան, Լևոն Եոնքէս և Չէթին Հօղմէն:

Արարողութեան իրենց մասնակցութիւնը բերին Ս. Յակոբ հիանդանոցի Հոգաբարձութեան ատենապետ Պեռնար Սարդապ և Հոգաբարձութեան անդամ ձան Միմար: Ներկայ էին նաև Աբէլեան հիմնարկի ատենապետ Ալեքս Գալփաքճեան, Օրթագիւղի եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան ատենապետ Մարի Միմար և անդամներ՝ Ժանէթ և Պետրոս Միմար, Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան անդամ Ռաֆֆի Ալիք և կոկիկ թիտով հաստացեալներ, միշտ նկատի ունենալով համաճարակի պարտադրած նախազգուշական միջոցառումները:

Իր քարոզին մէջ Արհի. Տ. Լևոն Արք. Զեքիեան շնորհակալութիւն յայտնեց Սերովբէ Չուպուքքերեանի և Ս. Յակոբ հիանդանոցի Հոգաբարձութեան եկեղեցւոյ վերանորոգութեան իրենց բերած ինքնաբոլիս ներդրումին համար: Կիրակնօրեայ Ս. Պատարագի ողջ արարողութիւնը, որուն

հոգեպարար երգեցողութիւնները կատարուեցան խմբավար Զաւէն Ակայի ղեկավարութեամբ Թաքսիմի Ս. Յովհան Ոսկեբերան եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ, կենդանի հաղորդումով սփռուեցաւ դարձեալ Ս. Յովհան Ոսկեբերան եկեղեցւոյ ընկերային ցանցի էջերուն միջոցաւ:

Սերովբէ Չուպուքքերեանի դուստրը՝ Թաթիանա Չուպուքքերեան Չէլիքթուի եկեղեցւոյ մէջ բարեգարդման աշխատանքներու մեկնարկին մասին կը բերէ հետևեալ վկայութիւնները. «Հոգելոյս Գերապայծառ Չոլաքեան իր կենդանութեան օրով Իսթանպուլի հայ կաթողիկէ եկեղեցիներու մասին համայնագիտական բնոյթով հատորի մը պատրաստութեան ձեռնարկած էր: Եւ իր հատորին մէջ կ'ուզէր տեղ տալ նաև Թարապիոյ Ս. Անտոն եկեղեցւոյ ներքին պատերու յիշատակարաններու լուսանկարներուն: Այս նպատակաւ ան եկեղեցւոյ բանալիները յանձնած էր հայրիկիս՝ Սերովբէ Չուպուքքերեանի: Հայրս ալ լուսանկարելու այդ պաշտօնը փոխանցեց ինծի: Երբ առաջին հեղայցելեցի, եկեղեցին ծայր աստիճան ողորմելի վիճակ մը կը կը պարզէր: Եկեղեցւոյ ներքնամասը վերածուած էր շտեմարանի մը: Կղպանքները ապուած էին, չէին բաներ: Թէև նստարանները և արձանները իրենց տեղերէն չէին խախտած: Նաև պատերուն վրայի արձանագրութիւնները պահպանուած էին: Եկեղեցւոյ ներքև այլ դամբարաններու կարգին կը գտնուէր նաև դամբարանը Անտոն Թընկըր Փաշայի՝ Օսմանեան շրջանին ապրած մեծ բարերար ու ամիրային: Անտոն Թընկըր Փաշան էր 1871-ին Թարապիոյ մէջ ծախու առած էր այսօր եկեղեցւոյ պատկանող հողամասը և վրան ալ շինել տուած էր Ս. Անտոն եկեղեցին, զայն անուանակոչելով բատովացի սուրբ՝ Սենթ Անթոնի անունով:

Դամբարաններն ալ նոյնպէս կիսաքանդ վիճակ մը կը ներկայացնէին: Բարեբախտաբար յիշատակարանները տեղն ի տեղոք կեցած էին պատերուն վրայ: Կարողութեանս ներած չափով լռանկարեցի բոլորն ալ: Դժբախտաբար եկեղեցւոյ շրջափակն ալ ներքնամասէն շատ տարբեր վիճակ մը չէր ներկայացներ: Եկեղեցիին ետևի պարտէզը և երկու կողմի բակերը գրեթէ աղբանոցի վերածուած էին: Այս տարածքները եկեղեցւոյ կողքի տան անելորդ կահոյքի և շինանիւթերու թափօններուն համար կը ծառայէին որպէս պահեստանոց, աւերակ դարձած պահեստանոց մը: Ահաասիկ այս էր կացութիւնը և ահաասիկ այս ձևով է որ յայտնաբերած եղանք եկեղեցւոյ խարխուլ ու ցաալի վիճակը: Իր ամբողջ մանրամասնութիւններով կացութիւնը փոխանցեցի հայրիկիս և անմիջապէս գործի լծուեցայ: Առաջին հերթին եկեղեցւոյ բանալիները փոխելու պահանջքը զգացի և ասոր համար ալ միմիայն հօրմէս արտօնութիւն առի: Ներքին մղումով մը, որ վստահ եմ թէ կը բխէր ուղղակի Յիսուս Քրիստոսի զօրութենէն - քանի որ միշտ իր մասին կը մտածէի այս բոլորը ընելու ընթացքին - իրագործեցի մտադրածներս: Դիմեցի շտատափոյթ միջոցներու: Անմիջապէս փոխեցի բանալիները: Քովի տան բնակիչներէն, այսինքն եկեղեցիին աղբանոցի վերածողներէն ու ձևով մը բռնագրատողներէն պահանջեցի որ պարպեն եկեղեցւոյ շրջափակը և բոլորին տեղեկացուցի թէ եկեղեցւոյ տնօրինութիւնը գործնապէս յանձն առած էինք ի վերջոյ:

Թաթիանա Չոպուքքերեան Ձելիթովիէ ետք որպէս «Կամուրջ»ի խմբագրական կազմ նիւթի մասին կարծիքները առնելու նպատակաւ դիմեցինք նաև իր հօր՝ համայնքիս առաջատար դէմքերէն, յայտնի գործարար Սերովբէ Չոպուքքերեանի, որ հետևեալ տողերով բնութագրեց եկեղեցւոյ մէջ կատարուած վերանորոգման աշխատանքի փուլերը. «Եկեղեցիէն չորս բռնատար կառք աղբ նետեցինք: Չորս դին մաքրուեցաւ ու կոկոնեցաւ: Քարերը կոտրած, դռները իրենց տեղերէն քակուած էին: Ազգային բարերար ու եկեղեցւոյ շինութիւնը

յղացած ամիրային՝ Անտոն Թընկեր Փաշային դամբարանը շախշախուած էր: Բոլոր դամբարանները գոցել տուի: Մարմարագործ մը կանչեցի և դամբարանները ծայրէ ի ծայր շինել տուի: Հինգ տարի շարունակ աշխատեցայ, ջանք թափեցի, սիրտ ու հոգի մաշեցուցի: Ս. Յակոբ հիւանդանոցի հոգաբարձութեան դիմեցի, որովհետև վերանորոգութեան համար նիւթականի պէտք կար: Ծախսերուն բաական մէկ մասն ալ ես իմ կողմէս հոգացի: Մնացեալն ալ ստացագրի փոխարէն նոսրատուութեան միջոցաւ հայթայթեցի: Այս ձևով Ս. Անտոն եկեղեցին ի հիմանէ նորոգուած եղաւ և ներկայանալի ու պայծառ տեսք մը ստացաւ: Զէքիեան Գերապայծառն ալ, յետ օծման արարողութեան, կատարեց եկեղեցւոյ վերաբացումը և Ս. Պատարագ մատոյց նորաբաց ու բարեզարդուած եկեղեցւոյ մէջ»:

Հոս անմիջապէս անելցնենք որ եկեղեցւոյ վերաբացման նոյն օրն իսկ Սրհի. Տ. Լևոն Արք. Զէքիեանի ձեռամբ Սերովբէ Չոպուքքերեանի շնորհուեցաւ Իսթանպուլի Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդարանի շքանշանը: Չոպուքքերեան նախապէս պարգևատրուած էր նաև Պապական Ասպետի և Վիեննայէն յատուկ շքանշաններով: Այս բոլոր տուչութիւնները փաստօրէն կը հանդիսանան Չոպուքքերեանի վեհանձնութեան, ազգին ու եկեղեցւոյ նոսրուածութեան պսակը, իր մօտ արդարօրէն վաւերացնելով ազնիւ բարերարի հանգամանքը: Որպէս «Կամուրջ»ի խմբագրական կազմ սրտանց շնորհակալութիւն կը յայտնենք Սերովբէ Չոպուքքերեանին՝ իր փոխանցած սպառնիչ տեղեկութիւններուն համար և հրաժեշտ կ'առնենք իրմէ, յարգելի բարերարին մաղթելով առողջութեամբ ու խաղաղութեամբ յազեցած ու սրբութեամբ լիացած բեղուն կեանք մը:

Եւ որպէս վերջաբան անելցնենք նաև որ Թարապիոյ Ս. Անտոն եկեղեցին՝ Տիրոջ այս գողտրիկ աղօթքի տունը յետ վերանորոգման ու վերականգնման աշխատանքներու այսօր իր բարեզարդեալ դիմագծով լայնօրէն բացած է իր դռները ու կարօտով կը սպասէ իր բարեպաշտ ժողովուրդին:

Ո՞վ է Սերովբե Զուպուքերեան

Սերովբե Զուպուքերեան ծնած է 1929-ին, Պոլիս: Մայրը կը սերի Օսմանեան շրջանի մէջ երկու հարիւր տարուայ անցեալի տէր պատուական ընտանիքէ մը: Իսկ հօրենական կողմը Սեբաստիոյ Բրզնիկ (այսօրուան Չայպոյու) գիւղէն է: Սերովբե Զուպուքերեանի մեծ հայրը Ա. Աշխարհամարտին նահատակուած է Սարըքամըշի մէջ: Իսկ ինք եղած է բնիկ Օրթագիւղցի: Իրերայաջորդ շրջանային աղէտները պատճառ դարձած են որ ընտանիքը կորսնցնէ իր ամբողջ ունեցուածքը: Սերովբե Զուպուքերեան իր ինքնակենսագրականը և իր լայնածիր աշխարհահայեացքը ամփոփած է հատորի մը մէջ: Գիրքը արժանացած է Դ. տպագրութեան: Հեղինակը իր կեանքի յատկանշական դրոագները կը փոխանցէ հետեւեալ մտերմիկ տողերով. «Ապրեցայ Ունևորութեան տուրքը, տեսայ 6-7 Սեպտեմբերը: Ինը տարեկանէս ի վեր աշխատանքի կեանքի մէջ եմ. ծիշդ ութսունըչորս տարի: Որբացած մայրս տասնըվեց տարեկանին կ'ամուսնանայ Բրզնիկէն Պոլիս գաղթած հօրս հետ: Ազգիս պարծանք, հայ բանաստեղծութեան գագաթներէն Դանիէլ Վարուժան (Զուպուքերեան) և հայրս երկու եղբօր զաւակներ, այսինքն առաջին աստիճանի զարմիկներ են: Դանիէլ Վարուժան լոկ գրող մը, լոկ բանաստեղծ մը չէր, այլ էր նաև արժէքաւոր կրթական մշակ մը: Ունէր դաստիարակչական աստիճան և հմտութիւն: Երբ կը ծառախօսէր, երբ հրապարակային ելոյթ կ'ունենար, սրահին մէջ քար լռութիւն կը տիրէր, այնպէս որ եթէ ասեղ գետին իյնար, ձայնը կը լսուէր: Ինք յարգելին ու սիրելին էր ժողովուրդին: Դանիէլ Վարուժան մերթ ընդ մերթ մեծ մօրս կ'այցելէ և անոր ձեռքէն սուրճ կը խմէ եղեր: Օր մը նորէն այսպէս հանդիպեր է: Բայց այս հեղ «Հիմա սուրճը ձգէ: Որքան որ գիրք ունիմ, բոլորն ալ անհետացնու» ըսեր է մեծ մօրս: Արդէն երկու ժամ ետքն ալ եկեր, տարեր են զինքը: Ես հասակ առի երկու սենեակով տան մը մէջ: Հայրս տարիներով զինուորութիւն ըրաւ, պատերազմի երթալու պարտաւորուեցաւ: Քսան դասակարգի զինուորութեան առնուեցաւ: Մայրս և մեծ մայրս լման օր Մարիամ Աստուածամօր նկարին առջև

կ'աղօթէին ու կու լային: Մեծ մայրս Սուրբ Յակոբ հիանդանոցի մէջ լուսցարարուհիներու վերակացու էր: Ես հազիւ ինը տարեկան էի, երբ զիս երկաթագործի քով դրին իբր աշկերտ: Գործս ծանր էր, կռնակս բեռ կը կրէի: Իմ աշխատավարձքով տան ապրուստը կը հոգայի: Այդ օրերուն Իսթանպուլի բնակչութիւնը հազիւ 180 հազար էր: 1945-ական թուականներուն Գոց շուկայ մտայ: Գործէս գոհ էի: Աշխատելէ դժգոհութիւն մը չունէի: Բայց վրայ հասաւ Ունևորութեան տուրքը: Շուկայի բոլոր խանութները գոցուեցան: Պետական-պաշտօնեաներ ամբողջ ոսկիին վրայ ձեռք դրին: Փոխարէնը ստացագիր գրեցին: Ատկէ ետք անգործ մնացի: Մինչ այդ զինուորական ծառայութիւնս կատարեցի: Միջոց մը ատաղձագործի քով գործի մտայ, աշխատեցայ: Երկու տարի ալ Զաթի Սունկուրին քով աշխատեցայ: Սաքըզաղաճը շէնքի մը դռնապանութիւնն ալ ըրած եմ: Այդ միջոցին «Գոմ» հաստատութեան հիմնադիր Հասան Ճանսըզին հետ ծանօթացայ: Ինք Ռիզէցի էր: Ո՛չ որ ունէր իբր հարազատ: Մեր միջև գոյացաւ շատ սերտ բարեկամութիւն մը: Ես հոգեպէս ու բարոյապէս ողջագործեցի զինքը: Կեանքիս մէջ եղան այնպիսի շրջաններ, երբ մնացի առանց դրամի: Ահաասիկ այդպիսի պահու մը երազիս մէջ առջևս պարզուեցաւ լուսեղէն գիրք մը և տեսայ Յիսոա Քրիստոսը, որ կը խօսէր ինծի: «Գործիդ նայէ, բնաւ մի՛ սրտնեղիր: Ես միշտ քու թիկունքին պիտի ըլլամ» ըսաւ Տէրը: Մեր Փրկչին քաջալերական այս խօսքերը զիս յառաջ մղեցին և ես անխափան քալեցի, յառաջացայ: Ունեցայ շատ լաւ կեանք մը և տիրացայ շատ լաւ դիրքի մը»:

Յարգարժան Սերովբե Զուպուքերեան բոլորի կողմէ ծանչցուած է որպէս յոյժ բարեպաշտ, եկեղեցասէր ու կրօնասէր անձ: Ինք կը պատմէ թէ ինչպէս պզտիկ տարիքէն ի վեր ամէն Կիրակի եկեղեցի կը յաճախէ և Աստուծոյ տան մէջ կը ստանանէ գործօն դեր, կը ծառայէ բեղուն գործունէութիւն: Եւ այսպէս կ'աւելցնէ. «Երկու հատ երգչախումբ կազմեցի: Մէկը մանուկներու, իսկ միւսը մեծերու համար: Եկեղեցոյ երգիքին տակ բեմ մը շինել տուի: Թատերական աշխատանք տարինք, թատերերգութիւններ բեմադրեցինք: Նաև համերգներ սարքեցինք:

Այս բոլորը իրականացուցինք եկեղեցւոյ փոքր դահլիճին մէջ: Ժողովուրդը համոզեցի, որպէսզի իրենց մասնակցութիւնը և զօրակցութիւնը բերեն նմանօրինակ մշակութային գործունէութիւններու: Սիրայօժար ծառայութիւնս բերի նաև կրթական հաստատութիւններու: Օր մը Բանկալթըի Մխիթարեան Վարժարանէն Հայր Գաբրիէլ Վարդապետը զիս փնտռեց և ըսաւ թէ վարժարանը անձկութեան մէջ է և անանկութեան սեմին է հասած: Խոստացայ օժանդակել և խոստոմս յարգեցի: Յետոյ ինծի վստահեցան վարժարանի հիմնադրի ներկայացուցչի պատուաբեր պաշտօնը: Պաշտօնէութեանս շրջանին վարժարանին աշակերտութեան թիւը արձանագրեց զգալի աճ: Վարժարանին հովանիին ներքև գործող Մատակարար Մարմին մը և Ծնողաց Միութիւն մը կազմեցի: Ժիշդ քսանըվեց տարի ծառայեցի Մխիթարեանին: Կէտիկփաշայի վարժարանին մէջ ալ քսանըհինգ աշակերտի ծախսերը դիմագրաւեցի: Արտասահմանի մէջ ալ երկու աշակերտի ուսման կարիքները հոգացի: Յետագային անոնցմէ մէկը Հարվըրտի համալսարանին մէջ տեսուչի պաշտօնի բարձրացաւ: Երկուքին ալ աղօթքը առի: Իսթանպուլի գրեթէ բոլոր եկեղեցիներուն բերած եմ իմ նպաստը: Լոսանջոսեաններն ալ զիս շատ կը սիրեն: Շատ աշխատեցայ, շատ տքնեցայ, հասայ մինչև այս օրերս: Իմ մէջ միշտ գոյ է տալու անվերջանալի փափաք մը: Միշտ տոտող, կամեցող եղած եմ: Եւ այս մէկն ալ զիս մեծապէս երջանկացուցած, նաև կեանքս իմաստատրած է: Թորքիոյ մէջ կնոջական ներքնազգեստները առաջին հեղ ես արտադրեցի: «Սերափ» լանջակալներու հաստատութեան հիմնադիրն եմ: Այդ շրջաններուն մեր առաջին արտադրած լանջակալներէն քանի մը նմոյշ Պէյօղլու, Կալաթասարայի «Վիեննայի նորաձևութիւն» անուն վաճառատունը տարի: Մատամ Մարիքայէն խնդրեցի որ զանոնք ցուցադրեն ցուցափեղկին մէջ: Մատամ Մարիքան առարկեց, «Քալէ, ամօթ է, լանջակալը ցուցափեղկին մէջ ցուցադրել ըլլալիք բան է» ըսաւ ու զիս ծամբեց: Անկի ետք ամուսինը Եորկօն եկեր ու զինք համոզեր է: Ցուցափեղկին մէջ տեղ գտած լանջակալները երկու ժամուան մէջ ծախուեր, սպառեր են: Այնուհետև իրարու ետևէ ու տեսակ տեսակ ներքնազգեստներ արտա-

դրեցի. ծաղկաւոր, վրան շաթթուան օրերը գրուած, կենդանակերպերով զարդարուած և այլն: Եւ այս ձևով գործը առաւ քալեց: Լաւ կողակից, լաւ կեանքի ընկեր մը ունենալս իմ ամենամեծ բախտն է: Ինք շատ բարի, խնայասէր և ծայր աստիճան խելացի կին մըն է: Միշտ իմ կողքին կանգնած է: Բարձրա-նալուա, այս օրերուն հասնելուա մէջ մեծ բաժին ունի: Շատ բան կը պարտիմ իրեն: Գործի կեանքի մէջ նորեկներ, սկսնակներ երբ կը դիմեն իմ խորհուրդին, երբ գաղափար առնելու, ինձմէ խրատ լսելու իմ մօտ կու գան, անոնց սապէս կը թելադրեմ. «Կեանքի մէջ զով ուզէք սիրեցէք, նոյնիսկ անոր ձեր հոգին տուէք, բայց ձեր գաղտնիքը մի տաք, որովհետև բոլոր չարիքները ձեր ամենամօտիկներէն, ձեր հարազատներէն կու գան, կը հասնին: Աստուծմէ ետք մարդ միակ բարեկամ մը ունի. աստ ալ իր գրպանն է: Հարցնողներուն անկեղծօրէն կը պատուիրեմ որ իրենք զիրենք պաշտպանեն նոյնինքն իրենց անձէն: Ինչպէս որ նախապէս ըսի, կնոջս, նաև զաւակս և ամբողջ ընտանիքիս ներկայութիւնը գոհունակութեան մեծ պատճառ մըն է ինծի համար: Այս տեսակէտէ ես զիս շատ բախտատու կը նկատեմ»:

Քանի կը զրուցէք յարգելի Սերովբէ Զոպուքքերեանի հետ, քանի կը թափանցէք անոր հոգիին մէջ, մէկիկ մէկիկ կը յայտնաբերէք անոր դրական անհամար կողմերը: Շոտով կ'անդրադարձաք թէ դրան հաւատացեալ, գործվագուլթ, համեստ, հեզահամբոյր, լաւատես և զուարթ անձնատրութիւն մը կայ ձեր դէմը: Միշտ դրական, միշտ շինիչ գաղափարներու և առողջ հոգիի տէր հսկայ մը: Սերովբէ Զոպուքքերեանի կեանքի գլխաւոր սկզբունքը եղած է յարատւօրէն աշխատիլ: Արդէն ինք իր յաջողութեան գաղտնիքը կը տեսնէ իրիկունը կանուխ անկողին մտնելու և առաւօտուն կանուխ արթննալու մէջ: Եւ այս բոլորին, այս բոլոր յաջողութիւններուն, այս բոլոր անգնահատելի առանձնայատկութիւններուն ետին անտարակոյս կայ ամենակարևորը՝ իր սրտին մէջ բոյն դրած անհուն սէրը, որ անտարակոյս կը բխի ուղղակի իր շատ սիրելի ու պաշտելի, բարեգովթ Տիրոջմէ:

Այտա Պալօղլու
Թարգմանութիւն՝
Վերա Զըքընօղլու

20. Yüzyılın Olağanüstü Ermeni Sanatçısı

KRİSTİN SALERİ

(1915-2006)

Yazan: Çiğdem Gül
Almanya-Wuppertal

Olağanüstü Ermeni sanatçı Kristin Saleri (1922-2006) 20. Yüzyılın en önemli ve en enteresan sanatçılarından biridir.

İlk sanat eğitimini İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde Prof. De Millé'den alan Kristin Saleri sonra, o dönemin portre sanatının ilk ve en önemli temsilcisi olan Feyhaman Duran'ın atölyesinde derslere katılmıştır. Sanatçı 1959 yılında Ecole de Paris'te Andre Lhote'nun rehberliğinde çalıştı. Saleri, 20. yüzyılın en yenilikçi akımı Kübizme olduğu kadar, Matisse, Picasso, Cezanne ve Van Gogh gibi sanatçıların çalışmalarına da büyük ilgi duydu, sanatsal çalışmalarını Kübizm akımının süzgecinden geçirerek geliştirmeye devam etti. İstanbul'a geri döndüğünde, sanat resimlerinin ve yapıtlarının temalarını vatan bildiği Anadolu ve mensubu olduğu Ermeni-Hristiyanlığın spiritüel maneviyatıyla birleştirerek işlemeye başladı. Kristin Saleri 1951-1955 yılları arasında Roma, Paris ve Münih'te araştırmalar yaptı. 1950'den 1980'e kadar her yıl Paris'e giderek kübizm ve abstre figüratif çalışma tekniklerini geliştirmek için çalıştı. Yaşamı boyunca 3000'den fazla eser üretti. Büyük bölümü pentür olan çalışmalarının yanında, seramik, cam ve füzen (kömür kalem) işleri de bulunmaktadır. İlk sergisi 1956 yılında İstanbul ertem Galerisi'nde gerçekleşen sanatçının 40'ın üzerinde kişisel sergisi bulunuyor. Kristin Saleri Ankara, Londra, Paris, Brüksel, Erivan, Atina; Frankfurt ve Washington D.C. gibi kentler dahil çok ülkede

toplu sergilere katıldı. Yapıtlarını satın alan müzeler arasında İstanbul Resim ve Heykel Müzesi, Ankara Resim ve Heykel Müzesi, İzmir Resim ve Heykel Müzesi, Paris Musée national Cenetre Pompidou, Lizbon'da Kalust Saarkis Gülbenkian Vakfı bulunuyor. Ayrıca özel koleksiyonlarda çok sayıda sanat resimleri ve yapıtları bulunmaktadır.[1]

Kristin Agopovich (Saleri), Osmanlı İmparatorluğu döneminin sonunda gelişen çalkantılı ve Ermenileri hedefleyen 1915 vahşet olaylarının tam ortasında Silivri'de beş çocuklu Onnig ve Eftig Agopovich ailesinin en küçük ve dâhi kızı olarak dünyaya gelmiştir. Türkiyeli Ermeniler ve dünya diasporasına dağılmak zorunda kalan Ermeniler arasında 1915 tarihi, büyük bir trajediyi, sayısız ölümleri, derin kederi ve sonsuz bir çaresizliği ifade etmektedir. Kristin Saleri'nin doktor, şair, entelektüel lider ve Osmanlı ordusunda subay olan öz dayısı sayın Rupen Sevag (1885-1915), 1915 trajik olaylarının ilk kurbanlarından biriydi. Dayıyeğen Dr. Rupen Sevag ve Kristin Saleri, ilkelerine ve inançlarına son derece bağlı ve sanatsal açıdan olağanüstü yeteneklere sahipti, her ikisi de zamanlarının çok ilerisindeydiler. Dr. Rupen Sevag'ın trajik hikayesi, onun 1915'de çok genç yaşta vahşice ve haksız yere öldürülmesiyle sonlandırılırken, Kristin Saleri'nin hikayesi yeni bir doğuş gibi şifayı, barışı, direnişi, kendi sanatının görünmez gücünü ve yaratıcılığını başlatır.

Tevfik İhtiyar'ın sözleriyle: “Kristin Saleri, yaşamı boyunca çağların imbiğinden, halkların ortak yaşamından süzülüp gelen, yaşadığı coğrafyanın kültürel zenginliğini; toprak ananın o engin, o hüznü yalınzlığını, sazını sözünü, horonunu; altın başağı, sarı gelini; Anadolu'nun bilge kadını Trabzon'lu Ülkiye anayı; Boğazdalı Erguvan'ı, balıkçıyı, balığı; Adadaki kardeş cami çağdaş çizgi ve evrensel bir yorumla tuvale aktardı.”

Kristin Saleri, çocukluğunu ve okul yıllarını anne ve babasının Florya' da bulunan çiftliğinde geçirmiştir. Kardeşleriyle karşılaştırıldığında, kendisi hiperaktif ve ele avuca sığmayan asi bir çocuk olarak bilinirdi. Üstün zekâlı, üstün yetenekli ve dâhi olan her çocuk gibi, Kristin Saleri' de üstün hayal gücü, ilgi alanı ve merakı oldukça geniş olan, özgür ruhlu, davranışlarında çok canlı, keskin gözlem yapabilen ve içsel motivasyon ile inisiyatif gösteren bir çocuktur. Okuldaki öğretmenlerin ve ailesini ziyaret eden misafirlerin portre resimlerini çizerdi. Kristin Saleri, onların yüz hatlarını veya yüz ifadelerini tüm doğallığıyla olduğu gibi çizer ve onlara sonuçlarından korkmadan çalışmalarını paylaşmaya cesaret ederdi.

Üstün zekâlı ve aynı zamanda naif olmak, üstün yetenekli bir bireyin doğasıdır. Sanatçı Kristin Saleri, naifliğini ve insan sevgisini hayatı ve sanat hayatı boyunca korumuştur. Gelecek nesillere bu anlamlı duruşu ile zengin ve derin bir sanatı miras bırakmıştır.

İlk öğrenimini Ermeni Katolik Anarad Hgutyun Okulunda (Armenian Catholic Immaculate Conception School), orta öğrenimini de İstanbul'da Fransız okulu École Moderne'de gördü. Birbirine zıt gibi görünen Ermeni ve Türk kültürlerde ve Hristiyanlık-İslam dinlerinde yetişen Kristin Saleri, bu kültürlerarası ve dinler arası bağlamda, kendisiyle ne zaman hangi kültürde ve dinde karşılaşmak istediğine her seferinde kendi karar verme ayrıcalığına sahipti. Kararının farklılığı duygularının farklılığına da etki etmiştir. Yapıtlarını çalışma ve yaratma sürecinde belli bir renk, motif, obje vb. Ermeni veya Türk bakış açısını seçmesine bağlı olarak, Kristin Saleri'de farklı bakış açılarının gelişmesi mümkündür.

Kristin Saleri, 1943 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik ve Makine Mühendisliği çift yüksek lisans mezunu Agop Arshavir Saleri ile evlendi. Çiftin bu evliliklerinden kızları Rehan Nazan ve üç yıl sonra ikizleri Nansen Garo ile Alen Johannes dünyaya geldi.

“Çocukluğumdan beri, yani 1951’den beri annemin olağanüstü birisi olduğunu biliyordum,” diye yazan NGS, İngilizce ve Türkçe dillerinden oluşan „Kristin Saleri” başlıklı ve annesine ithaf ettiği sanat kitabında [2] sözlerine şöyle devam ediyor: Annem ilk sanat eğitimini İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi’nde Feyhaman Duran Stüdyosu’nda aldıktan sonra, Paris’te Prof. De Mille ve sanatçı André Lhote’nin atölyelerinde sanat deneyimlerini tamamladı. Annem İstanbul’da yaşadı ve üretti. [...] Siyasetle ilgisi yoktu; buna rağmen II Dünya Savaşı Türkiye’sinde Ermeni asıllı bir kadın sanatçı olmanın yarattığı engelleri farkında olmasına rağmen önemsemedi diyebilirim. Türk sanat ortamının önde gelen isimlerindendi. Uluslararası Türk Kadın Sanatçıları Derneği ve Türk Ressamlar Derneği eş başkanlık görevlerini modern feminizm arayışının bir ifadesi olarak kullandığını düşünmek mümkün. Sanat sergileri ve yarışmalar düzenleyen İstanbul Ermeni cemaatinin aynı derecede önde gelen sanatsal seslerinden biriydi annem. Onun odak noktası, başlıca iki Ermeni lisesi olan Getronagan ve Mıhıtryan aracılığıyla gençlik programlarına yönelikti. Kristin Saleri Sanat Vakfı (KSAF) kendisini onun vizyonuna adanmıştır”.

N. Garo Saleri ile gerçekleştirdiğimiz uzun bir telefon sohbetinde benimle annesi Kristin Saleri ve kendisi ile ilgili özel bilgiler paylaştı. Çocukluğundan beri annesiyle özel bir bağı olduğunu ve annesinin sanatına olan ilgisinin küçük yaşlardan beri başladığını anlatan NGS, sözlerine şöyle devam etti: “Çok acılı ve korkunç tarihsel olaylardan dolayı, Türkiye’de ve dünya diasporasında yaşayan Ermeni toplumu çok yaralıdır. Rahmetli

Hrant Dink: ‘Soykırım demek istemiyorsanız, tarifini size bırakıyorum’, derdi. Annem Kristin Saleri siyasetle ilgilenmezdi. O yıllarda bile annemin Ermeni olma korkusu yoktu. Annem artık acılardan öteye bir barış tablosu çizerdi. Onun sanatsal meselesi, acıların ötesine gitme meselesiydi. Sanatında daima Anadolu kültürlerini birleştirip, kültürlerin açılışına ve yenilenmenin umidini getiriyordu. Dünya medeniyetlerinin beşiği kabul edilen Anadolu’nun eserlerinde canlandırılması tesadüf değildi. [...] Babamız Agop, annemizin en büyük destekçilerindendi. [...] Kristin Saleri, 30 Ekim 2006 tarihinde İstanbul’da Yedikule Ermeni Hastanesi’nde bana ‘Sanat resimlerim ne olacak, unutulup gidecek miyim?’ diye sormuştu. Annemin – her ne kadar paradoks görünse de – ölümünden sonra unutulma korkusu, aslında bir etnik azınlık mensubu olarak yapmış olduğu tecrübelerinden kaynaklanıyordu. Ve hayattayken şunun farkındaydı: Amansız yaşam dürtüsü ve kişiliği onun başkaları tarafından ötekileştirilmesini engelleyerek koruyordu. Annemin kendisiyle mücadele ettiği soru ‘Ama ölümünden sonra ne olacak?’ idi. Bir an bile düşünmeden ‘Eserlerin asla unutulmayacak anne. Sana söz veriyorum, sanatını tüm dünyaya tanıtacağım, öyle ki Kristin Saleri Dünya Sanatı’nda Vincent Van Gogh gibi ebediyen yaşayacaktır’ demiştim. Benim anneme, Kristin Saleri’ye o an söylediğim bu söz bir anneyi son yolculuğuna uğurlarken hüznü yüklü bir evladın verdiği duygusal tepkiden öte, bir sanatçının ömrü boyunca ürettiği eserlerine olan inancının ve o sanatçının yaşadığı sanat ortamında edindiği saygınlığın sonucuydu. Bu son konuşmamızın ardından 91 yaşındaki annem gece yarısı vefat etti.”

Kristin Saleri yaşamı boyunca kendine güvenen, çoklu yetenekli ve uluslararası üne sahip bir Ermeni sanatçıdır. Buna rağmen yaşlılığında, ölümünden sonra unutulacağından endişe duyması, birçok insana ironik gelebilir. Oysa böyle bir durum, üstün zekâlı, üstün yetenekli ve dâhi bireyin gerçekliğini yansıtmaktadır, çünkü karşıt özellikleri çok iyi bir şekilde birleştirebilme kabiliyetine sahip olma, yaşamın sonunu çoğunluk toplumunun bireylerinden daha çok öngörebilme ve çok çelişkili özelliklere aynı zamanda sahip olabilen bir varlıktır. Üstün zekâlı, üstün yetenekli ve dâhi kişiler genelde karmaşık ve çelişkili davranışlar sergiler. Bir insanın IQ seviyesi ne kadar yüksek olursa, çelişkili özelliklere aynı zamanda sahip olabilme seviyesi de o kadar yüksektir ve bu durum, Kristin Saleri'nin çok yüksek zekâlı, olgun ve aynı zamanda çok naif olması gerçeğini de kapsar. Ayrıca “dâhilerin genellikle yaşı yoktur gibi [...]” [3]

Hayatı ve profesyonel kariyeri boyunca sayısız olağanüstü başarılarla imza atan ve 20. Yüzyıl Sanatına büyük katkılarda bulunan sanatçımız Kristin Saleri, ölümünden sonra Türkiye'de ve uluslararası sanat topluluklarında unutulmadı, ama hak ettiği yere de getirilmedi.

Kristin Saleri Sanat Vakfı (“The Kristin Saleri Art Foundation”, KSAF), [4] sanatçımız Kristin Saleri Hanım'ın 20. yüzyıl sanatına katkıları anısına, 2011 yılında sayın Dr. Nansen G. Saleri ve eşi sayın Marina S. Saleri tarafından kuruldu.

Rehan N. Saleri Sarıbay'ın sözleriyle: “Annem Kristin Saleri, Anadolu insanının – bilhassa Anadolu kadınının – var oluşunu, özünü, kültürlerini, yaşam tarzını ve duygularını resim sanatıyla yansıtan bir sanatkârdı. Ağır şartlar altında çalışan ve üreten yaratıcı insanlarla derin bir bağı vardı. Annem dindar değildi, ama derin spiritüel maneviyata sahipti. Bunu sanatında, (balıkçılar, tapanlar, Adem ve Havva) Hristiyanlığın sembollerini kullanmasıyla ve Mevlana'ya olan ilgisini tasvir eden semazenlerle açıkça göstermektedir.”

‘Ülkiye’, Kristin Saleri'nin tartışmasız en ünlü eserlerinden biridir. Oğlu NGS'nin sözleriyle: “Ülkiye, 1950'lerin ortalarından 1960'ların sonlarına kadar bizim evimizde yardımcıımızdı. Aslen Karadenizli olan köy insanı Ülkiye Hanım, bizim için daha çok büyüleyici, inanılmaz derecede bilgi sahibi ve sevgi dolu bir teyzemizdi.”

Sanatçı Kristin Saleri'nin Toprak Ana, Ülkiye ve Gün Batımı başlıklı sanat resimleri – altın, sarı, yeşil, turkuaz – bir renk senfonisinde birleşmektedir ve sanatçı, bizlere bilinçaltında “Hepimiz biriz” mesajı vermektedir.

20. Yüzyılın başında Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle Paris'de empresyonizm akımına bir tepki olarak “Kübizm” adında yeni bir sanat akımının doğuşu ortaya çıktı. Sanatçı Kristin Saleri Kübizm akımından derinden etkilenmiş olmasına ve çalışmalarının bir kısmında kübizmi kullanmış olmasına rağmen, eserlerini genellikle abstre figüratif tekniğiyle betimledi.

20. Yüzyılın abstre figüratif akımında Kristin Saleri'nin yeri çok özel. NGS'in sözleriyle: “Annem, ben ne Paul Cézanne, ne Georges Braque ne Vincent Van Gogh'um, tablolarımı imzalamama gerek yok, ben Kristin Saleri'yim.” derdi. [...] Kristin Saleri, çalışmalarında kadın, cinsellik, orkestra ya da çocuklar gibi çok sayıda

farklı temalar işledi. İki şey onun için çok önemliydi: birincisi, tüm resimlerinde neredeyse müzikal bir nitelik olan renklerin uyumu vardı. İkincisi, spiritüallite. 'Balıkçılar' tablosundaki Hristiyanlığın sembolizmi, semazenlerle (semada dönen dervişlerle) Mevlana ile bağlantısı.”

Kristin Saleri bir sanatçı olarak sadece ustaca sanat resimleri yapıp, nesneler tasarlamakla kalmadı, aynı zamanda kültürlerle, insanlarla ve nesnelerle de ustaca empati kurdu. Bunu çoklu perspektiflerini değiştirme becerisiyle başardı. Bu konuda sayın Andrea Brackmann'ın sözlerini hatırlıyorum. Nisan 2020 tarihli Almanca röportajımda bana şöyle demişti: “Bir konuya çeşitli pencere-lerden bakmayanlar, çoklu perspektiflerini oluşturmayanlar ve dolayısıyla fikirlerini değiştiremeyenler, hiçbir şeyi değiştiremezler. Değişim olmaksızın diğer insanlar veya yaşam tarzları hakkında anlayış olmaz, gelecek fikri olmaz ve ilerleme olmaz.”

Kısaltmalar ve isimlerin sayın Kristin Saleri ile olan aile bağlantısı

AAS: Agop Arshavir Saleri, eşi

RNS: Rehan Saleri Sarıbay, kızı

ATS: Alen Johannes Salerian, ikiz oğlu

NGS: Nansen Garo Saleri, ikiz oğlu

MSS: Marina Sylvia Saleri, gelini

KSAF: Kristin Saleri Art Foundation (Kristin Saleri Sanat Vakfı)

Dipnotlar ve Kaynakça

- [1] Saleri, N. G. & İhtiyar, T. (2012) : „Kristin Saleri“ sanat kitabının „Kristin Saleri biyografisi“ bölüm başlığındaki kısmından, sayfa 255, RH+ SANAT YAYINLARI Yayınevi, İstanbul, ISBN: 978-975-97438-6-4.
- [2] Saleri, N. G. & İhtiyar, T. (2012) : „Kristin Saleri“, sayfa 13, RH+ SANAT YAYINLARI Yayınevi, İstanbul.
- [3] Brackmann, Andrea (2020) : Alıntı kaynağı: „Son derece yetenekli: Olağanüstü yetenekli bireylerin ve dâhilerin kişilik yapısı“ (Almanca: „Extrem begabt – Die Persönlichkeitsstruktur von Höchstbegabten und Genies“), 1. baskı, sayfa 139. Klett-Cotta Yayınevi, Stuttgart, Almanya, ISBN: 978-3-608-89258-1.
- [4] Kristin Saleri Sanat Vakfı : <http://www.kristinsaleri.com> .

Çiğdem Gül

1971 Gümüşhane doğumlu, hayatının ilk yıllarını Erzincan'da geçiren Çiğdem Gül, Alevi ve İran-Türkmen kökenlidir.

Dört yaşındayken ailesi ile birlikte Anadolu'dan Almanya'nın Kuzey Ren Vestfalya eyaletine göç etti.

Çoklu perspektif becerisiyle her konuya, her canlıya hümanist ve barışçıl bir yaklaşımla çeşitli kültürel pencerelerden bakan Çiğdem Gül, insan hakları savunucusu olarak Avrupa'nın en önde gelen 'Kadın'a Meslek ve Kariyer Danışmanlığı Fuarı ve Kongresi – woman&work' te, uluslararası katılımı gerçekleştiren konferansını 04.05.2019 tarihinde, Almanya'nın Frankfurt am Main kentinde sundu. Çiğdem Gül, dijital hümanizm odak noktalı fuar ve kongrede „She-Conomy: Erfolgsstrategien aus den Entwicklungsländern“ (“Kadın Ekonomisi: Gelişmekte olan ülkelerden başarı stratejileri”) başlıklı konferansında Avrupalı kadınların, gelişmekte olan ülkelerde çalışan kadınlardan öğrenecekleri bir çok şeyin olduğunu kanıtlamak için, onların başarı stratejilerini ele aldı ve anlattı. Çiğdem Gül'ün sunumu, Arjantin, Kolombiya, Pakistan ve Türkiye'deki çok tanınmış ve başarılı kadınlarla yaptığı çok dilli kişisel röportajlarına dayanıyor.

Çiğdem Gül, 2005 yılında yüksek lisansını Wuppertal Bergische Üniversitesi'nde İktisat ve Ekonomi bölümünde (Diplom II) MBA derecesini alarak, başarıyla tamamlamıştır.

Dünya çapındaki Üstün Zekâli, Üstün Yetenekli, Dâhi, Üstün Hassas ve Sinestezik Bireylere Hitaben Kültürlerarası Network'un (INHG) kurucusudur. Aynı zamanda Değişim Yönetimi Danışmanı (Change Management Consultant), Yönetici ve İş Yönetme Koçu (Business Coach) ve Türkçe- Almanca-İngilizce dil kombinasyonunda serbest gazetecidir. Önceki mesleki alanları: İşletme ve Ekonomi – Hukuk – Danışmanlık ve Koçluk Hizmetleri – Halkla İlişkiler – Sanat, Kültür ve Tiyatro.

Daha ayrıntılı bilgi için lütfen INHG'nin web sitesine bakınız:

Erişim adresi: www.interkulturellhochbegabte.de

E-posta adresi: info@interkulturellhochbegabte.de

Քրիստին Սալերի (1915-2006)

Ի. Դարու Հայ Մեծատաղանդ Արուեստագետը

Մեծատաղանդ արուեստագետ Քրիստին Սալերին ապրած է (1922-2006)ին, որ ան Ի. դարու ամենակարևոր արուեստագետներէն մին է:

Գեղարուեստական առաջին ուսումը ստացած է Իսթանպուլի Գեղարուեստական Ակադեմիային մէջ Պրոֆ. Տէ Միլլէէն: Ք. Սալերի այդ շրջանին դիմանկարի ամենածանօթ ներկայացուցիչներէն Ֆելման Տուրանի դասերուն ալ հետևած է: Աշխատած է նաև 1959-ին Էքոլ տը Փարի, Անտրէ Լոթոյի առաջնորդութեամբ:

Քրիստին Սալերի խորանարդապաշտութեան, քիպիզմի կողքին, հետաքրքրուած է նաև Փիքասսոյի, Սեզանի և Վան Կոկի աշխատութիւններուն և իր աշխատութիւնները յառաջացուցած է անցնցելով գլխատրապէս խորանարդապաշտութեան քամոցէն:

Պոլիս վերադարձին իր նկարներուն բուն բնանիւթը եղած է Անատոլեան բնավայրը և Հայ քրիստոնէական հոգևոր մշակոյթը:

1951-1955 տարիներուն միջև հետազօտութիւններ կատարած է Հռոմ, Փարիզ եւ Միանիս:

1950-էն մինչև 1980-ական թուականներ, պարբերաբար, թէքնիքային հետազօտութիւններ կատարած է Փարիզի մէջ Քիպիզմի և պատկերատու վերացականի (abstrait figuratif) մասին: Թողած է 3000-է ամէլի պաստառներ, որոն մեծամասնութիւնը նկարներ են, ոնի նաև ապակեայ, յախճապակեայ, խեցեղէն կլն. գործեր:

Առաջին ցուցահանդէսը տեղի ունեցած է 1956-ին Իսթանպուլի Էրթէմ Կալերիին մէջ, որուն հետևած են 40-է ամէլի անձնական ցուցահանդէսներ, նաև արտասահման՝ ինչպէս Երևան, Ուաշինկթըն, Լոնտոն, Ալթէնք, Փարիզ: Իր գործերը գնած են թանգարաններ, որոնց կարգին՝ Իսթանպուլի և Իզմիրի նկարչական թաանգարանները, Փարիզի Փոմփիտու Ազգային Կեդրոնը, Գալուստ Կիլպէնկեան Հիմնարկը ևլն: Ասոնցմէ զատ յատուկ հաաքածոներու մէջ ոնի բազմաթիւ գործեր:

Քրիստին Ակոբովիչ 1915 թուականին ծնած է Միլիվրի Օննիկ և Էֆդիկ Ակոբովիչ ընտանիքի իբրև ամենափոքր դուստրը: 1915-ը Հայոց պատմութեան ամէնէն ողբերգական տարիներէն մին եղաւ, որու հետևանքով բազմաթիւ հայ ընտանիքներ ցրուցած աշխարհի չորս կողմերը: Ռուբէն Սևակ Քրիստին Սալերիի քեռին էր: Ան զոհ գնաց Մեծ Եղեռնին: Ինչպէս Սևակ՝ նաև Սալերի իր սկզբունքներուն հաատարիմ և գեղարուեստի դրօշը բարձր պահող անձ էր: Երկուքն ալ իրենց ժամանակէն դէպի շատ առաջ մտածող և ստեղծող անձեր եղան: Սևակի լուսամտութիւնը զայն դէպի մահ պիտի առաջնորդէր, բայց Սալերիի պատմութիւնը նոր սկիզբ մը պիտի արձանագրէր և պիտի շնորհէր իրեն խաղաղութիւն, պայքարի կորով և գեղարուեստի ստեղծիչ ոյժը :

Թարգմանեց՝ Հռիփսիմէ Մէյտան

BALYANLAR

Osmanlı Mimarlığı ve Balyan Arşivi: **Büke Uras**

Yüksek mimar Büke Uras'ın yazdığı, editörlüğünü N. Müge Cengizkan'ın yaptığı, HAYCAR Mimar ve Mühendisler Derneği'nin desteklediği "Balyanlar, Osmanlı Mimarlığı ve Balyan Arşivi" başlıklı eser üç senelik bir çalışmanın ardından Korpus Kültür Sanat Yayıncılık'tan, Mart 2021'de Türkçe ve İngilizce olarak iki ayrı edisyon halinde yayımlandı.

İngilizce tercümeyi Tuğçe Selin Tağmat'ın üstlendiği ve tasarımını Ulaş Uğur'un yaptığı kitap Balyan ailesine ait portre fotoğraflar, uluslararası arşivlerden belgeler, mühürler ve Balyan eserlerinin tasarım sürecini yansıtan eskizler, kesitler ve cephe görünüşleri ile 158 adet fotoğraf içeriyor. Balyanların mimarlık sürecini yansıtan ve çalışmalarını yorumlayan bu eser Ermenistan Alexander Tamanian Ulusal Mimarlık Müze Enstitüsü'nün arşivini HAYCAR Derneği ile paylaşmasıyla genişliyor. Kitap özel kağıda ve sınırlı sayıda basılmış; ÖNSÖZ'de araştırmacı yazar Arsen Yaraman, HAYCAR ve mimar Kevork Özkaragöz'ün yazıları yer almakta. Kitapta; Osmanlı'nın batılılaşma döneminde mimari alanda yaptıkları çalışmalarla farklı üslup

açıları deneyen ve teknolojik yenilikler sunan, çok sayıda değişik işlevleri olan yapılar tasarlayan Balyan Ailesi'nin mimari bilgi mirasının başarıyla aktarılmasına vurgu yapılıyor. Mimar Büke Uras kapsamlı araştırması ile farklı aile üyelerinin dahil olduğu "Balyan Ailesi Mimari Pratiği"ni ortaya çıkarıyor, tarihçi yönüyle yıllardır sadece inşa edilmiş eserler üzerinden yapılan değerlendirmelerin yanı sıra Güreğyan Ailesi tarafından korunan, hayata geçirilmeyen projelerin belgelerinin gün ışığına çıkmasıyla alanın literatürüne yenilik sunuyor.

Balyanlar, bir imparatorluk başkenti olarak İstanbul'un son yüzyılına damgasını vuran önemli mimar ailedir. Bu aileyle ilgili önemli bir çalışmaya imza atan Büke Uras'a verdiği söyleşi ve detaylı bilgiler için teşekkür ederiz.

Okurlarımıza B ke Uras'ı nasıl anlatabiliriz?

Mimarım. Roma'da mimarlık okudum. Mimarlık yapıyorum aynı zamanda mimarlık tarihi ve araştırmacılığı yapmaktayım. Balyanlar da şimdiye kadar ele aldığım en kapsamlı çalışma oldu. Şimdi yaşantımı Paris'te sürdürüyorum.

Bu kitabı hazırlama süreci nasıl başladı? Nasıl yola çıktınız?

Kitabın proje koordinatörlüğünü üstlenen HAYCAR Derneği, Kevork Özkarag z ve Arsen Yarman bu kitabı benim yazmamı istediler. Yola çıktığımız zaman kitabın bu derece kapsamlı

olacağı kimsenin  ng remediğı bir durumdu. Bilgiler geldikçe kendimizi bir derya içinde bulduk. Enteresan bir Şey oldu çünkü benim çıkış noktam 21. yüzyıldan Balyanlar'a nasıl bakarız değıldi. Bunun  tesinde Balyanlar nasıl karŐılanıyordu? Dönemin düŐünce yapısına ve zihniyetine ulaŐmaya çalıŐtık. Bunun da tek yolu tabi ki dönemdeki metinleri, göndermeleri bir Şekilde saptayabilmektir; basında, tanıklıklarda, yani seyyahların notlarında. Fransız seyyahların yazılarında, Türk basını ve yazarları ve Ermeni basını ve yazarları, hepsinin farklı bakış açıları var. Gerçekten de döneminde Balyanların büyük bir coŐkuyla karŐıldığını fark ettik. Sonra bu coşku nasıl unutuldu, bunu anlamaya çalıŐtık. Bu denli basın tarafından sahiplenilen, resmi olarak da sultan tarafından kabul gören, beğenilen bir aile nasıl unutuldu ve bu sahiplenmeden vazgeçildi? Bunun sebeplerini anlamaya girdik. Bu durumun sebepleri çeşitli, bunları kitapta açıklamaya çalıştım. Yola  ıkıŐ noktamız bu oldu. Yani 21. yüzyıldan mimarlık tarihçisi olarak Balyanların gerçek değerini keŐfetmek istedik, ayrıca bunları keŐfetmenin günümüzde bize ne gibi yararlar sağlayacağını görmek istedik. Nevzat Sayın'ın bir yorumunu okumak isterim:

“Binalar mimarlığın ötesinde bize ne söylüyorlar? Zaman her Şeyi silmeye çalıŐırken, bina her Şeyi tutmaya  alıŐıyor. Ama bizim için anlaşılır kılacak bir Őarih olmadıkça (doğruyu gösteren) mekanın tuttuklarını görmemiz çok zor. Çünkü resmi tarihin tekrarından oluşan ezberler genel bir kaniya dönüŐüp bizi k rleŐtiriyor. Bu kürleŐmeye inat yüzyıldan fazla bir s reye yayılan Balyanlar mimarlığın tuttuklarını B ke Uras'ın mimarlık tarihi yazmaktan gayri resmi yapmaya evrilmiŐ doğruyu göstermeye yarayan anlatımını bu kitapta görüyoruz.”

Doėruyu gösterme konusu ise Şöyle; evet mimari çizimler bir araç, ama biz mimari tartıŐarak resmi tarihin, yani ulus devlet tarihin bize dikte ettiklerinin ötesinde var olmuş ama unutulmuŐ gerçeği görmeye çalıŐıyoruz. Bu gerçek politik, sosyal ve kültürel Balyanlar gerçeği, bu anlamda mimariden çok daha fazla Şey söylüyor.

Bir mimar gözüyle baktığınız zaman Batı mimarisiyle Balyanların bıraktığı eserler arasında üslupsal anlamda ortak noktalar var mı?

Evet var. Balyanlar için referans noktası Batıydı. Kitapta da bunu tartışıyorum. Kitapta da örneğin 'Kiliseler' bölümünde Balyanların mimarlığını üstlendiği kiliselerde Doğu'nun ne denli dahil olmadığını savunuyorum. Çünkü Balyanlar hiçbir zaman gidip röleve alan insanlar değil. Geç 19. yüzyıl, erken 20. yüzyıl mimarı için çok sıradan bir rutindir röleve alıp bunları dahil etmek. Oysa Balyanlar genellikle referans kitaplarıyla çalışıyorlar ki Rönesans insanları da böyle. İtalya'da basılmış Palladio Serlio, Viniyola tarzı referans kitaplarıyla çalışıyorlar, bu enteresan, bu kitaplarda yapılmış çok şeyi Balyanlar mimarlığında görmek mümkün. Bunun haricinde Balyanların son nesli Paris'te eğitim görüyor. Üçüncü nesil, yani Sarkis ve Nikoğos'tan bahsediyoruz. Çırağan ve Beylerbeyi Saraylarını yapan son nesil. Bunun da etkileri farklı şekillerde görülüyor. Bir üslupsal etkiler var. Uluslararası kadrolaşmada önemli bir işbirliği göze çarpıyor. Örneğin dekorasyon projeleri hep Fransa'dan getirtiliyor, bu da onların şahsi ilişkileriyle mümkün oluyor. Daha önceki nesil için bu söz konusu değil. Daha önceki nesil daha İstanbul-Osmanlı kapalı, daha çok yerel taşeronlarla işi götürüyorlar.

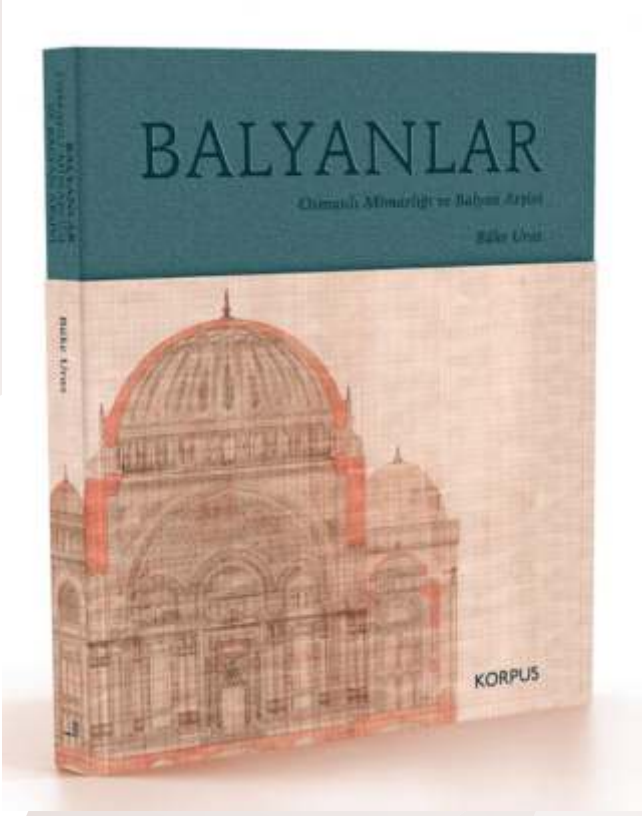
Bu kültürel karşılaşma Sultanlarla mı ilgili, yoksa mimarlarla mı alakalı?

Dönemle de ilişkili, 19. yüzyılın ikinci yarısında oluyor bu gelişmeler. Tanzimatın hukuki anlamda izin verdiği reformlar da var.

Onun haricinde Batıyla ilişkiler teknolojik anlamda çok önemli, kitapta bunun altını özellikle çiziyorum. Her zaman Batıdan bahsettiğimiz zaman Paris o yıllarda Osmanlı entelektüelinin ideal referans noktası. Yeni bir referans noktası olarak da Süveyş Kanalı'nın yapılmasından dolayı Mısır ortaya çıkıyor. Mısır tüm özerkliğine rağmen o dönem halen bir Osmanlı toprağı. Süveyş kanalında Mısırlı köylüleri para vermeden çalıştırıyorlar. Dünyada Amerika'daki iç savaştan dolayı köleliğe karşı büyük bir duyarlılık var ve kölelik yasaklanıyor. Bu nedenle bedava iş gücü olanağı sona eriyor. Kanalin tamamlanabilmesi

için Marsilya'dan gemilerle henüz yeni icat edilen ilk buharlı makineler getirtiliyor, ilk vinçler, ilk ekskavatörler, 1860'lı yıllardan bahsediyoruz, bütün bunlar Osmanlı'da değil Mısır'da kullanılıyor. Sultan Abdülaziz ne olduğunu görebilmek için Mısır'a seyahat ediyor, çünkü bu teknoloji İstanbul'un çok ilerisindedir. Ben Sarkis Balyan'ın Paris'te gördüğü mekanik eğitimi -okul müfredatında- aldığını gördüm. Kuruçeşme'de bir adada yaşıyordu. Eski Galatasaray adası Sarkis Balyan'ın eviydi. I. Dünya Savaşına kadar burası Sarkis Bey adası diye geçerdi. Sultan Abdülhamid yaptığı işlerin karşılığında orayı kendisine vermişti. Kitapta fotoğraf bulunuyor. 1920'lerde ev vardı, sonra yıkıldı, kömür deposu oldu. Sarkis Balyan'ın zaten mekanığe karşı büyük bir ilgisi vardı. Kuruçeşme'deki adada laboratuvarı olduğunu biliyoruz. Fransız milli kütüphanesinde icat ettiği makinelerin patentlerini buldum ve bu patentlerin görsellerini ilk defa bu kitapta kullandım.

Bu patentler neden önemli?

Sarkis Balyan'ın icatları ve patentleri önemli çünkü bu şahsi tutkusu sayesinde Mısır'a ve dünya fuarlarına giderek buharlı makineleri ilk defa İstanbul'a getiriyor. Bu döneminde çok önemli bir devrim. Daha önce hiçbir mimarlık tarihçisinin aklına bile gelmemiş. Bu bilgi ilk kez ortaya çıktı ve bu kitapta kayda geçti. Maalesef bu makinelerin hiçbir fotoğrafı yok, çünkü dönemin Osmanlı mantığı şantiye fotoğrafı çekmiyor. Çünkü şantiye doğası gereği geçicidir. Geçicilik de Osmanlı döneminde bir öneme sahip değil. Fakat çok sayıda yabancı gezginin tanıklığında buldum buharlı makinelerin tasvirlerini ve onlar da kitapta liste şeklinde yer almakta. Bu öyle bir devrim ki; Sarkis'in babası Dolmabahçe Sarayı'nı 13 senede yapıyor.

Sarkis Beylerbeyi Sarayını üç senede bitiriyor. Osmanlı mimarlık tarihi için ve inşaat sektörü için bu muazzam bir kazanım. Aynı zamanda Sarkis Balyan Osmanlı'da ilk kez bir inşaat şirketi kuruyor: Society Anonim Otyoman Dekonstruktion, bu da ilginç, çünkü kendi şantiyelerinin arsasında büyük depolar kuruyor, Çırağan ve Beylerbeyi'nin bahçelerinde ve aynı anda devam eden tüm şantiyelere gemilerle malzeme tedariki yapıyor, böylece ortak malzemeleri farklı binalarda görebiliyoruz. Örneğin, Aziziye Caminin yeşil mermer kolonlarının aynısı Çırağan Sarayının

içinde de var, çünkü taşeron aynı. Bu şekilde projeleri tarihlendirebiliyoruz. Ortak malzeme kullanımı ekonomiden de kazanıyor.

Balyanlar üç nesil boyunca neden sultanların gözdesiydi anlaşıyor

Gözdesiydi çünkü kısa sürede bitiriyorlar, teknolojiyi biliyorlar ve kullanıyorlar, taahhütlerini ekonomik ve kısa sürede yerine getirebiliyorlar. Bu onların üç nesil boyunca devam eden başarılarının en büyük anahtarı diye düşünüyorum.

Balyan'lara ne oldu?

Sarkis Balyan'ın taşındığı yerin Paris olmadığını saptadım. Britanya bölgesinde küçük bir köye taşınıyor, evini de buldum. Kitapta görebilirsiniz. Balyan ailesi çok geniş bir aile. Mimar olanların çocukları olmuyor. Sarkis ve Hagop'un eşi doğumda vefat ediyorlar. Nikoğosun oğlu oluyor, fakat onun da oğlunun oğlu olmuyor.

Kitabınızda yeni olan çok şey var;

Biliyorsunuz kitabın çıkış noktası Balyan Arşivi'di, İtalya'da bir evde muhafaza ediliyordu, hikayesi kitapta yer almakta, sonra 2014'te Erivan'da bir devlet kurumuna bağışlıyorlar. HAYCAR derneği yoluyla arşive ulaşmak hukuki anlamda mümkün oldu. Bu arşiv önemli, çünkü Osmanlı şahsi arşivleri tarihi çok geç. Osmanlı mimarlar hükümet için çalışıyordu. Osmanlı'da padişah II. Mahmud kadar devam eden Hassa Mimarlar Ocağı var. Osmanlı mimarları memur mimar. Yaptıkları çizimler devlete ait oluyor. Hassa Mimarlar Ocağı Arşivleri günümüzde devlet arşivlerinde korunuyorlar. Ocağın kapatılmasından sonra, 1930'larda yarı serbest, kendisi için çalışan Osmanlı mimar kimliğine izin veriliyor. Daha önce böyle bir kimlik yoktu. Bu anlamda ilk şahsi mimar arşivi Ayasofya'nın restorasyonunu yapan İsviçreli Fosattiler, Osmanlı tebaası olup ilk kendi arşivlerini tutma duyarlılığını gösteren ilk mimar Balyanlar; Arşiv nitelik olarak çok önemli, Çünkü sarayları orijinal paftaları vs. var, nicelik olarak çok önemli, çünkü yüze yakın çizim var içinde, ama kronolojik olarak da çok önemli, çünkü bir ilk. Balyanların getirdiği yeniliklerden biri de Kaston adında bir gazeteci ile 1875 senesinde bir mülakat bulunuyor. Sarkis Balyan çok net bir cümle söylüyor bu söyleşide, ki bu da kitabın giriş cümlesidir: "Balyanların tarihi anıtlarla yazılır"

Bunu nasıl açıklarız?

150 yıl boyunca tüm Balyan yazımı, tarihi, metodolojisi bunun üzerinedir. Bir tarihçi veya bir mimar Balyanları yazabilmek için gidiyor ve bir Balyan binasına bakıyor, neyi nasıl yaptığını yazıyor, çünkü başka alternatif yok. İnşa elden projeler üzerinden bilgi akışı oluyor. Balyanlar arşivi ile ilk defa inşa edilmemiş projeler ya da inşa edilmiş projelerin tasarım süreci üzerine konuşabiliyoruz.

Örnekler var mı?

Daha önce Çırağan Sarayı üzerine yazılan çok sayıda kitap var, mimarisi incelenip yazılıyordu. İlk kez bu kitapta on beş sene süren tasarım sürecini adım adım görebiliyoruz. Farklı alternatiflerle. Çırağan Sarayının yerinde II Mahmud tarafından yaptırılan başka bir saray vardı. Sultan Abdülmecit bu sarayı yıkıyor ve yeni projeyi Nikoğos'a veriyor. Onlar vefat edince yerine Sultan Abdülaziz vazifeyi Kardeşler Sarkis ve Hagop'a veriyor. Kronolojik olarak çizimlerde önce Sultan Abdülmecid'in tercihlerini görebiliyoruz sonra Abdülaziz'in tercihleri ve nihayetinde günümüz Çırağan Sarayının nasıl inşa edildiğine tanık oluyoruz. İlginç olan şu ki projeleri yan yana koyduğunuzda hepsinden birtakım öğeleri kullanıp nihai projede uyum içinde bir araya getirmiş. Aynı tasarım sürecinin parçaları olduğu görülüyor. Daha önce hiçbir Osmanlı anıtında biz proje öncesine bu derece hakim olabilelim. Balyanların bize verdiği eskizler hem Balyanların mimarlığıyla alakalı tartışmaları çok güzel cevaplıyor hem de onların tasarımcı ve mimar olduklarının en değerli kanıtı.

Kitapta sıra dışı saptamalarınız olduğu görülüyor.

Bütün bunların haricinde elimizdeki dökümanlar Osmanlı mimarlık tarihine Balyanlardan bağımsız olmak üzere farklı bir bakış açısı getiriyor. Aziziye Camisiyle ilgili örneğe gelelim. Aziziye Cami Osmanlı ve İslam, İstanbul tarihi için muazzam bir kazanım. Erivan'daki planlar ve Pariste kütüphanede duran iç mekan perspektifini yan yana koydum ve dönemin basınını taradım ve bir takım tasvirler buldum, hepsi birbirini tuttu. Zaten dört minareli olduğunu biliyordum Aziziye Cami'nin. Eğer inşaat bitmiş olsaydı, -iki yıl boyunca devam

ediyor-, Dolmabahçe Sarayı'nın arkasında bir cami olacaktı. Ancak Abdülaziz tahttan indiriliyor, vefat ediyor, padişah II Abdülhamid caminin yapımına devam etmiyor. Caminin taşları dağılıyor, semtin ismi Taşlık oluyor vs. Şimdi yerinde Swisotel var. İlginç olan Dönemin basınındaki coşku, diyorlar ki: "Saint Petersburg'un Aziz İshak Kilisesi varsa bizim de Aziziyemiz var!" Balyanlar o kadar benimsenmiş. Eğer tamamlanmış olsaydı Süleymaniye Cami'den daha büyük olacaktı.

Akaretler caminin akarları olacaktı. Bu önemli bir cami çünkü üç yüz yıl sonra dört minareli bir cami olacaktı. Dört minarenin çok sembolik bir anlamı var. Osmanlı tarihinde Edirne'de Selimiye, Ayasofya ve Süleymaniye vardır. Sultanahmet altı minareli vardır. Başka yok. Bitseydi Süleymaniye'den büyük olacaktı ve projesinin nasıl olduğu bilinmiyordu. Bu kitapla tasarım süreci gün yüzüne çıktı. Osmanlıda tasarım kültürünün nasıl olduğuna dair bize çok şey gösteriyor. Sarkis Balyan o dönem verdiği söyleşide, "Proje bana ait değildir, proje Sultan Abdülazize aittir" diyor.

Sahildeki cami var mıydı o zaman?

Evet vardı. Fakat Aziziye eğer yapılsaydı Boğaz'dan her yerden görülebilecekti, dahası, Dolmabahçe'nin iç mekanlarından da görülecek şekilde konumlanmıştı. Önemli olan nokta böyle bir projenin varlığının saptanmış olması. Üslupsal olarak yaptığım analizde Memluk uslubunda olduğunu düşünüyorum. Unutmayalım ki Osmanlı sultanı aynı zamanda bir halife. Yani İslam dünyasının ruhani lideri. Bu liderlik tabi ki tüm Akdeniz havzasına bir hakimiyeti de yansıtan bir üslup olduğunu da düşünüyorum. Klasik sistemde duvarlar değil, dört ayaklı fil taşır kubbeyi. Osmanlı altın çağına göndermeler var.

Başka ne gibi yeni kazanımlar var bu kitapta?

Çok yeni bilgi var hem Balyanların hayatı hakkında bilgi var hem de proje bazında. En basit örnek Beyoğlu'nda Galatasaray Lisesi, Balyanların projesi olup olmadığı tartışılırdı, evet bu proje Balyanlarınmış, projesi çıktı arşivden. Bunun haricinde Osmanlı'nın ilk müze projesi, Aya İrini içersinde silah koleksiyonlarının teşhirine yönelik bir proje.

Sadece Beylerbeyi Sarayının vaziyet planı içersinde Beylerbeyi Sarayında bulunan fakat günümüze ulaşmayan yapısı vardır. O yapıların planları da ortaya çıktı. Babıâli projesi tek başına çok önemli ve inşa edilmemiş bir proje, tarihi 1878, Tanzimat reformlarının son dönemi, ondan sonra II Abdülhamid tekrar mutlakiyeti getirecek, öyle ki Babıâli tarihini incelediğim zaman padişahın gücünün bir şekilde sınırlandığı sadaret dairesi (iç işleri) tarafından kontrol edildiği bir döneme karşılık geliyor. Bize Osmanlı bürokrasisinin işleyişini gösteriyor. Mimari tarihinin çok ötesinde bir diplomasi tarihinden bahsediyoruz. bunun haricinde Balyanlar Nevzat Sayın'ın da belirttiği gibi döneminin toplumsal ve sosyal dönemini düşünürsek çok ileri bilgiler vermeye başlıyor. Yola çıkış noktamız mimarlık tarihiyken çok farklı noktalara geldik.

Neden gözden düştüler?

Bu tarih Cumhuriyet'te yazılmış. Balyanların uzun bir süre unutulma sebeplerinden biri de o, 19. yüzyıl Cumhuriyetin tarih yazımında gerilime dönemine karşılık gelir. Yükselme, duraklama ve gerileme. Balyanlar bu gerileme döneminin gerileme mimarları. Balyanlar ister istemez hamileriyle bir şekilde iç içe geçiyorlar. İnşa ettikleri saraylarla özdeşleşiyorlar. Osmanlı kasasının saraylardan dolayı boşalması söylemi okul kitaplarında rastlanan bir şeydi. Tabi ki, Osmanlının gerilemesinin tek nedeni değildi. Cumhuriyet tarih yazımında üzerlerinin silinme-

sinin sebeplerinden bir tanesi de elbette en önemli sebep etnik ve milli sebepti, ama ikinci en önemli sebep hamileriyle negatif yönde anılıyorlardı. Biliyoruz ki İlber Ortaylı “19.yüzyıl çok uzun bir yüzyıl der” Osmanlının Batın ile ilişkiler kurduğu bir dönem ve bu ilişkiler modern diplomasi kurallarına göre bir takım gereklilikleri olan bir dönem, yani siz akşam yemeği organize edeceksiniz. Topkapı Sarayı'nın en büyük odasında ağırlanan kişi sayısı otuz kişiymiş. İlber Ortaylı'dan alıntıdır.

Sultanlarla Balyanlar arasında önemli bir etkileşim olmuş

Şöyle ki, Nikoğos Balyan çok genç öldüğünde sultan üç gün ulusal yas ilan ediyor.

Mimarlık tarihçiliğine giden yol sizin için nasıl oldu?

Mimarlık tarihçiliğine giden yol tutkumdan dolayı oldu. Ben Osmanlı mimari çizim koleksiyonu yapıyorum ve Uğur Tanyeli dışında Türkiye'de Osmanlı mimari çizim toplayan kimse yoktu. Şanslıydım, kısa zamanda çok nitelikli bir koleksiyona ulaştım. Bu Vosgeperan binasının da orijinal planı bende. Allahverdi bağış yapmış. Planın üstünde yazıyor. Arsayı veya inşaat masrafını Allahverdi ödemiş olmalı. Tarih yazımı tutkumu tetikleyen bu koleksiyon oldu, çünkü bu koleksiyon parçalarını yazmaya giriştim ve ard arda projeler beni Balyanlara kadar getirdi.

Ayda Baloğlu

Büke Uras:

Roma'da L Sapienza Üniversitesi'nde mimarlık eğitimi aldı. New York'ta farklı mimarlık ofislerinde çalıştı. Mimarlık kariyerine İstanbul ve Paris arasında devam eden Uras, aylık İstanbul Art Newws gazetesindeki köşesinin yanı sıra birçok dergi ve gazete için makaleler kaleme aldı. Osmanlı ve erken Cumhuriyet dönemi mimarisine ait çizim ve belgelerden derlenen bir koleksiyona sahip.

ՊԱԼԵԱՆՆԵՐԸ

Օսմանեան Ճարտարապետութիւնը և Պալեաններու Արխիւը

Բարձր ճարտարապետ Պիւքէ Ուրասէն գրի առնուած, Ն. Միւկէ ձէնկիզքանի խմբագրութիւնը վարած ու Հայճարի աշակցութեամբ պատրաստուած «Պալեաններ, Օսմանեան ճարտարապետութիւնը և Պալեան Արխիւը» խորագրով աշխատասիրութիւնը, երեք տարուայ նախապատրաստութենէ մը վերջ, 2021-ի Մարտին լոյս տեսաւ «Քորփուա Մշակութային և Գեղարուեստական Հրատարակչատուն»էն՝ Թրքերէն և Անգլերէն լեզուներով:

Անգլերէն թարգմանութիւնը կատարած է Թուլէ Սելին Թաղմաթ իսկ ձևատրուարը կատարած է Ուլաշ Ուլուր:

Գիրքը կը պարունակէ Պալեան ընտանիքին պատկանող դիմանկարներ, միջազգային արխիւներէն ձեռք բերուած վաւերագիրներ, զանազան կնիքներու օրինակներ, և Պալեան ընտանիքի գործերուն նախագիծերէն առնուած երեսակի և բաժիններու նկարներ՝ որոնց թիւն է՝ 158: Այս երկին ճոխացման մեծ նպաստ բերած է Հայաստանի Ալեքսանդր Թամանեան ճարտարապետական Թանգարանի արխիւին ՀԱՅՃԱՐ միութեան հետ համագործակցութիւնը:

Գիրքը տպագրուած է որակատու թուղթի վրայ և սահմանափակ տպաքանակով: Նախաբանի բաժինը կը պարտինք՝ գիտահետազօտող Արսէն Եարմանի և ՀԱՅՃԱՐի անդամ՝ ճարտարապետ Գէորգ Էօզգարակէօզի:

Հեղինակը մասնատու ուշադրութիւն դարձուցած է նաև ուսումնասիրելու՝ «Օսմանեան Կայսրութեան արևմտամէտ շարժումներու զարգացման շրջան»ին, ճարտարապետական մարզէն ներս տարբեր ոճեր և թէքնիքային կառոյցներ փորձող Պալեան Ընտանիքին ճարտարապետական բարձր հմտութեան և փորձառութեան փոխանցման կերպերուն յաջողութեան գաղտնիքները: Գիրքը ճարտարապետ Պիւքէ Ուրաս յաջողած է լուսարձակի տակ դնել այդ մեծ գերդաստանին տարբեր անդամներուն միջև գոյացած արհեստավարժական կապը, զոր կարելի է կոչել «Պալեաններու ճարտարապետական փորձառութիւնը»: Բացի պատմականօրէն գոյութիւն ունեցող կառոյցներու քննութենէն, հեղինակը կը վերլուծէ նաև Խտալիոյ պատմական Ազոլոյ աւանին մէջ բնակութիւն հաստատած Կիւրեղեան ընտանիքի կողմէ պահպանուած և ցարդ անտիպ մնացած յատակագիծերը:

Պալեան ընտանիքը Օսմանեան Կայսրութեան մայրաքաղաք Կ. Պոլսոյ մէջ գործող ճարտարապետներու ամենակարևոր խմբաւորումը կը ներկայացնէր:

Պիւքէ Ուրասին մեր անհուն շնորհակալութիւնը՝ իր այսքան կարևոր ներդրումին համար, որ մեծ լոյս կը սփռէ նոր շրջանի թէ՛ Օսմանեան և թէ՛ Հայ մշակութիւն ամենակարևոր էջերէն մէկը կազմող Պալեաններու հսկայ արտադրութեան ու եզակի դերին վրայ:

Թարգմանեց՝ Հռիփսիմէ Մէյտան

YENİKÖY SURP HOVHANNES MIGIRDİÇ KİLİSESİ

Yapılış tarzıyla gotik stilinde olan ve Yeniköy'ün denizine yakın bir mahallede bulunan kilisemiz Hovhannes Ağa Kuyumcuyan ve Hovhannes Ağa Tıngıryan tarafından yaptırılmıştır. Bu kişiler cemaatimizde önemli yer tutmaktaydılar. Aynı zamanda Osmanlı Devletinde güven ve sorumluluk gerektiren mevkilere getirilmişlerdi. Hovhannes Ağa Kuyumcuyan sahip olduğu 4500 zira büyüklüğünde olan arazisini hibe ederken, Hovhannes Ağa Tıngıryan da kendine ait şahsi imkanlarını tahsis ederek şimdiki kilise ile rahiplerin meskenini inşa etti. Bu iki hamiyetperver kişiler aralarında bir anlaşma imzaladılar. Bunun sonucu olarak Hovhannes Ağa Tıngıryan 1848'de 1000 zira toprak alan üzerinde Aziz Vaftizci Yahya adına ithaf edilen ahşap bir kilise inşa etti. Arazinin diğer kısımlarında ise kiliseye gelir temin maksadı ile ahşap üç ev yapıldı.

Hovhannes Ağa Kuyumcuyan 16 mart 1854'te vefat etti. On yıl sonra 3500 zira elverişli arsa üzerinde, ahşaptan mamül kilisenin sağında güzel bir bahçe ortasında Hovhannes Ağa Tıngıryan bugünkü kilisenin yapımını başlattı. İlk temel taşının takdisi ve yerleştirilmesi 19 temmuz 1864 yılında yapıldı. Törene Eyalet Başepiskoposu Monsenyör Andon Hasun riyaset etti. Kilisenin sokristiyle ruhban meskeninin yapımı 1866 yılının ilkbaharında tamamlandı. Tümü 875000 kuruşa mal oldu. Aynı yılın 24 haziran günü Aziz Vaftizci Yahya yortusunda Başepiskopos Monsenyör Andon Hasun kilisenin takdis merasimine riyaset etti. Takdis merasiminden sonra ilk ayini icra etti,

sonra da Tıngıryan alesinin vefat etmiş fertlerinin ruhlarına ithafen mevlut okudu. Hovhannes Ağa Tıngıryan kilisenin altı kısmında kendi ailesinin fertleri için bir anıt mezar yaptırdı.

Uzunluğu 25m , eni 7m ve yüksekliği 11,50m olan kilisenin mermerden mamül üç güzel sunak vardır. Giriş kapısının üzerinde kabartma olarak süslenmiş İsa Mesih'in vaftiz sahnesi yer alır.

Ana sunağın tam arkasında duvara yerleştirilmiş büyük ve görkemli zengince bir çerçeve ile donanmış ve Mesih'in habercisi olan Aziz Vaftizci Yahya'nın Ürdün Nehri kenarında vaaz verdiği anı göstermektedir. Ayrıca iki küçük sunak Aziz Yusuf ve Aziz Lüsü'nin adlarına vakfedilmiştir. Bunun nedeni ise Hovhannes Ağa Tıngıryan'ın babasının adının Yusuf, annesinin adının Lüsü olmasıdır. Kilisenin iki yan duvarlarını süsleyen 5 resim sırasıyla Petrus, Pavlus, Yuhanna, Tadeus ve Bartolomeus havarilerini temsil etmektedirler. Yapılışı itibariyle nazarı celbeden bir vaiz kürsüsü, mimari bütünlüğe uyum sağlayarak dekoru tamamlıyor. Hünerle odundan yapılmış ve kristallerle süslenmiş altın sarısı büyük avize, kilisenin ortasında tavandan asılı bulunmakta ve onun mevcudiyeti kilisenin güzelliğini bir kat daha artırmaktadır. Üç sunakların üzerinde yer alan resimler Melkon Dirazunyan tarafından resmedildi.

Kilisemiz 1978 yılında tamir edildi.

Şimdilerde tekrar restorasyon için çalışmalara başlanacak.

SURP HAGOP YORTUSU

www.armcatistanbul.org

19 Aralık Pazar günü Taksim Surp Hovhan Vosgeperan Kilisesi'nde Surp Hagop Yortusu münasebetiyle Pek Muhterem Kerabaydzar Levon Zekiyan tarafından sunulan ayinde günün önemi anlatıldı ve dualar edildi. Kilisedeki ayinin ardından Peder Apraham'a takdisinin yirmi beşinci yılı olması nedeniyle kendisine ödül takdim edildi ve henüz kurulmuş olan

Türkiye Ermeni Katolik Patrikhanesinin resmi web sayfası ile ilgili bilgi aktarıldı. Cemaatin etkinlikler ve yortularla ilgili her türlü bilgi edinebileceği internet sayfasında cemaati ilgilendiren haberleri takip etmek ve Patrikhanenin çıkardığı GAMURÇ başlıklı dergiye ulaşmak ve okumak da mümkün.

SURP PIRGIÇ ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ 2021 PASKALYA AYINI

5 Nisan 2021 Pazartesi günü Karaköy semtinde yer alan Surp Pırgıç Kilisesi'nde Ermeni Katolik cemaati ruhani lideri Arhiyabadiy Kerabaydzar Levon Zekiyan riyasetinde Paskalyanın ikinci günü olması nedeniyle ayin yapıldı.

Olağanüstü Pandemi kurallarına uygun yapılan ayinde bu yıl avluda takvor yapılmadı, Meryem Ananın resmi dolaştırılmadı. Halka yerlerini değiştirmemeleri, belirli mesafeyi korumaları ve tablolara, ikonlara el sürmemeleri konusunda hatırlatmalar yapıldı. Ölülerin ruhu için gerçekleştirilen bu ayinin temel konusu inançlı olma. Kerabaydzar Levon Zekiyan'ın sözleri ve sunumuyla günün anlamı ve önemi vurgulandı.

“Aziz Kardeşlerim; bugün Paskalyanın ikinci günü. Paskalya yortusunun anlamını açıklamak için; bizler hayırlı bayramlar niyetine “Kristos Haryav i merelots” tercümesi; “İsa ölülerden

dirildi” deriz. Cevabı “Orhnyal e Harutyun Krisdosi” tercümesi “İsa'nın dirilişi mübarektir”. Paskalyanın özelliği mümin, yani inançlı Hristiyanlar olmamızdır. Paskalyanın bu ikinci gününü ölülere adıyoruz. Bugün ölülerin günü. Bu nedenle öğleden sonra saat dörtte mezarlığa gideceğiz ve ölülerimiz için dua edeceğiz, ayin yapacağız. Onların ruhları Allahın ebedi istirahatına kavuşsun diye. Özellikle belirtmek isterim ki bu kilisemiz Ermeni Katolik cemaatinin ilk katedrali olmak özelliğini taşıyor.

II Mahmud 1830 yılında bir ferman yayınladı ve bu fermanla “Katolik Milleti” adıyla bir cemaat oluşturdu. Surp Pırgiç Kilisesi Katolik Ermenilerin İstanbul’da inşa ettikleri ilk kilisedir. Kürsünün bulunduğu kilise olduğu için ilk başkan episkopos burada oturmuştur, o devirlerde merkez burasıydı, bütün halk bu civarda yaşıyordu. Padişah da Dolmabahçe’de otururdu. Kentin merkezi burasıydı. Mucize yaratan Meryem Ana’nın tablosu da buradadır. 1836-37 yıllarında saltanatın başkenti İstanbul’da büyük bir veba salgını baş gösterir. Şehrin nüfusu altı yüz bin ile sekiz yüz bin kişi arasındaydı. Her gün bin kişi ölüyordu. Bu çok yüksek bir sayıydı. İlaç, doktor fayda etmiyordu. Bütün camilerde namazlar kılınır, dualar okunur. Sultan ilk başpiskopos Manuşyan’ı çağırır Dolmabahçe’ye ve der ki: “Sen Meryem Anaya bizden çok daha yakın duran bir kişisin, dua et ona ki bizi bu büyük felaketten kurtarsın.” Episkopos dokuz gün süreyle devam edecek olan dualara başlar ve Meryem Ana’nın duaları duymasını umut

eder. Dokuz gün dolmadan veba sona eder. Padişah Abdülmecid minnet borcu olarak Meryem Anamıza som gümüşten yapılmış bir kuyruklu yıldız armağan eder. Saltanat döneminde takvor yapılır, Meryem Ana Eminönü’nden döndürülerek sultanın sarayına kadar dolaştırılırdı. Bu da bu topraklardaki hoşgörünün en büyük ispatıdır. Papa hazretleri son dönemlerde dünyadaki silah satışı konusu ve aşı konusu ile çok yakından ilgilidir ve bu konularda çok fazla beyanat vermiştir. Onun söylemiyle, aşı ticaret unsuru olmamalıdır. Aşıya herkes ulaşabilmelidir. İlk duamız; Meryem Anamız, takdiri tekrar buysa bizi günümüzün veba-sından, pandemiden kurtarsın. Biz şuna inanırız ki; her şey eninde sonunda bizim hayrımız içindir. Tanrı daima bizleri düşünür. İsa çarmıha gerildi. Bundan kurtulmak için yalvarıp yakarmadı. Allahın isteği böyleydi, çünkü onun çarmıha gerilmesi bizlerin kurtuluşu içindi. Bizler buna inanmalıyız. İman bir gerçekliktir. Birlikte dua edelim ki Allah imanımızı asla eksiltmesin. Hastalıklarımızı iyileştirmek için hepimiz doktora gitmeliyiz. Ancak en büyük şifa inançtır. Tanrı dualarımızı her zaman duyar. Asla inancımızdan vazgeçmemeliyiz.”

Kerabaydzar Levon Zekiyan’ın sunumu insanlar için önemli bir umut kaynağı olmaya devam edecektir.

KAYBOLAN BİR TARİHİN tekrard doğuşu

SURP HOVSEP KİLİSESİ DİYARBAKIR

Geçmişi 16 - 17. yüzyıla dayanan Diyarbakır'ın Sur ilçesindeki Surp Hovsep Ermeni Katolik Kilisesi 5 Aralık 2021 günü kutsama ve Pazar ayini ile kapılarını yeniden açtı.

Diyarbakır, asırlar boyunca farklı inançların huzur ve ahenk içinde bir arada yaşadığı, dillerin, dinlerin zenginliğinin bir yansıması olarak ötekinin ötekileştirmenin olmadığı müstesna bir şehirdir.

Diyarbakır'da yaşayan bu topluluklardan biri de Ermeni Katoliklerdir. Ermeni toplumu içerisinde Katolikliğin yerleşmesinde ilk önemli çabaları olan ve Ermeni Katolik Kilisesinin kurucu babalarından olarak kabul edilen Melkon Tazbazyan (1654-1716) Diyarbakır'lıdır.

Diyarbakır'da Hristiyan topluluklar içerisinde Katolik inancını en kuvvetli şekilde sahiplenenler yine hiç şüphesiz Ermeni Katoliklerdir. Süryani Katolik, Keldani ve Rum Melkit topluluklarına da önderlik etmişlerdir.

Osmanlı bürokrasisinde de Ermeni Katolikler görev almışlardır. Bunlardan birisi de uzun yıllar boyunca Yıldız Sarayı'nda Sultan Abdülhamit'in Basın Danışmanı olarak görev yapan Louis Alber Sabuncu'dur (1838-1931). Louis Alber Sabuncu 1938 yılında Diyarbakır'ın Deyrek köyünde dünyaya gelmiş ve Diyarbakır Surp Hovsep Kilisesinde vaftiz olmuştur.

Yaklaşık bir asırdan beri ibadet yapılamayan kilise, terk edilmişliğin verdiği hüznle zaten iyi bir durumda değilken bir de 2015'te gelişen terör olayları sonucu yok olmanın eşiğine gelmişti. Sadece mimari özellikleriyle değil tarihsel geçmişi ile de büyük önem taşıyan Surp Hovsep Kilisesi Vakıflar Genel Müdürlüğüne 2017 yılında başlatılan restorasyon çalışmalarının sonucunda aslına uygun bir şekilde kültüre, sanata ve tabii ki ibadete hazır hale gelmiştir.

Eserin bu hale getirilmesi büyük bir emeğin ve kurumların birlikte uyum içerisinde çalışmasının sonucudur. Kilisenin özgün halini koruyarak restorasyonunu Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Diyarbakır Bölge Müdürlüğü yapmıştır. Diyarbakır Valisi Sayın Münir Karaloğlu'nun, Sur Kaymakamı Sayın Abdullah Çiftçi'nin ve on yıllığına tahsis edilen Dicle Üniversitesi Rektörü Sayın Mehmet Karakoç'un katkıları sayesinde inşaat öngörülenden daha hızlı bir şekilde sonuçlanmıştır.

5 Aralık 2021 pazar günü İstanbul'dan, Mardin'den ve Diyarbakır'dan yaklaşık 60 civarı Ermeni cemaati mensubu imanlı, bu aziz mekanın çatısı altında kaybolmaya yüz tutmuş bir geçmişin izlerini yeniden canlandırmanın heyecanı ve bilinci ile bir araya gelmişlerdir. Sözcüklerle anlatılamayacak duygularla kiliseye girerken yaşadıkları hüznün ve mutluluk gözyaşları görülmeye değer bir tablo oluşturmuştur. Tarihten silinme tehlikesiyle karşı karşıya kalmışken Ermeni Katolik Cemaati adına kayıtlı olan

Ermeni Katolik Kilisesi hakkında, Vakıflar Genel Müdürlüğü Meclisince oy birliği ile alınan tarihi karar Tanrı inancı olan tüm Ermenilerin kalbine altın harflerle yazılmıştır.

Türkiye Ermeni Katolik Cemaati Ruhani Reisi Başepiskopos Levon Kerabaydzar Zekiyan Kiliseyi Kutsama ve açılış ayinini gerçekleştirdi. Başepiskopos Zekiyan göreve geldiği 2014 yılından itibaren her fırsatta buna benzer mekanların gelecek nesillere kazandırılmasının önemi üzerinde durmuştur. Verdiği vaazda da bu tarihi ve kutsal mekanın bu günlere gelmesinde payı olan herkese teşekkür ederek bu günün kilise tarihi için olan öneminden bahsetti.

Kilisenin tarihsel özelliğinin kaybedilmemesi, her türlü bakım, onarım ve muhafazasının sağlanması, Ermeni Katolik cemaatince ayin yapılmak üzere talep edilmesi halinde izin verilmesi kaydıyla eğitim ve kültür hizmetlerinde kullanılmak üzere protokol şartları doğrultusunda on yıl süreyle Dicle Üniversitesine tahsis edilmiştir. Bu önemli ayrıntı kilisenin geçmişinden gelen ve günümüzde de temsil ettiği insani ve manevi değerlerin gelecek kuşaklara aktarılmasının bir güvencesi olarak değerlendirilmelidir.

Yapıları yaşatmak, en güzel şekilde restore ederek sadece senede birkaç kez kullanmak, sonra kapısına kilit vurmakla olmaz. Özel Mimarisiyle ve tarihsel geçmişiyle büyük öneme sahip olan bu ibadethanede yapılacak kültür ve sanat organizasyonları Kiliseyi yaşayan bir mekan haline getirecektir. Bu bilinçle faaliyetlere katılanların ruh halleri, Kilisenin ruhuyla birleşerek Tanrı katında takdir bulacaktır.

Malazgirt Savaşı ile başlayan, Türk-Ermeni dostluğu, kalplere hitap eden bu son gelişme ile daha da güçlenmiş ve geleceğe daha güvenle bakılmasına sebep olmuştur. Yakın bir tarihte yine Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından çok yakınında bulunan Surp Garabet Kilisesinin de onarımının bitecek olması sevincimizi daha da artıracaktır.

Artık dualarımız Anadolu'nun her bölgesinde bulunan onlarca yıkılmanın eşiğindeki kilise, manastır ve okulların dünya mirasına kazandırılması için başlatılan çalışmaların devam ettirilmesi için olacaktır.

Diyarbakır Ermeni Katolik Kilisesi'nin Mimari Özellikleri

Kilise Diyarbakır Sur İçi Bölgesinin güneydoğu diliminde, Hasırlı Mahallesi, Muallak sokak, 33 numarada yer almaktadır. Çevresinde Protestan Kilisesi, Hasırlı Camii ve geleneksel konut dokusu bulunmaktadır. Batı yönündeki 1 ve 5 numaralı parseldeki konutlar kilisenin müştemilatı olarak görülmektedir.

Şehirdeki diğer kiliselerle karşılaştırıldığında daha zengin mimari işçiliği, dekorasyonu ve süslemeleri ile dikkatleri üzerinde toplamaktadır. Geleneksel bir görünüme sahip olan kilisenin cephesi bazalt malzemenin sertliğinden dolayı sadedir.

Kilise kitlesi yaklaşık 15.80x25.40 mt. boyutundadır. Plan özelliklerine baktığımızda, kilise üst katı vernadun olan iki katlı giriş, dört enine nef ve doğu uçtaki apsis kanadından oluşmaktadır. dört ayağa oturan üç kemer, giriş revağını oluştururken yanlara da birer kemerle açılmaktadır. Kapılar birer girinti içine alınmıştır. Doğu yönünde yer alan apsis kanadı, üç gözden

oluşmaktadır. Kuzey göz diğerleri gibi tonoz örtülüdür. Ses yansımalarını kesmek ve akustiği sağlamak için özenginin yukarısında tuğla örgü arası küplerle doldurulmuştur. Bu boşluklar yığma taş duvardan oluşan yapı strüktürünün hafifleme-sini de sağlamıştır.

Apsisin derinliğini enine bir alçı perde duvar ikiye böler. Bu ayrıntı 2 kapılı ve mihraplı bir görünüme sahiptir. Nişleri mukarnas ve çinilerle süslü, apsis bölümündeki alçı altarlar oldukça gösterişlidir. Yanlardan arka bölüme geçilmektedir. Mihrabı üstte bir Osmanlı mukarnası örtmektedir. Güney yönündeki üçüncü göz (apsis) kuzeydekinin simetriğidir. Restorasyon çalışmalarında kilisede bulunan Ermenice yazıtlar ve çeşitli din görevli-lerine ait mezar taşları korunmuştur.

¹ **Vernadunl:** Kiliselerin üst bölümünde bulunan genelde koronun ilahileri seslendirdiği bölüm.

² **Nef:** Kilisede apsise dik doğrultuda birbirlerinden sütun ya da ayak dizileri ile ayrılmış, uzunlamasına mekanların her biri.

³ **Apsis (Apsid):** Bir tapınak mekanı içinde doğrultu belirleyen yarım daire planlı ve mihrabı içeren bölüm.

⁴ **Revak:** Bir yapının önünde yer alan uzun kenarlarından biriyle bu yapıya bitişik diğer uzun kenarı boyunca sütunların taşıdığı bir kemer dizisiyle dışa açılan üstü kubbe tonoz ya da çatı ile örtülen uzunlamasına mekan.

⁵ **Niş:** Kendisinden geniş bir mekana açılan ve duvar içine oyulmuş, genellikle üstü kemer ya da mukarnas ile örtülü girinti ya da hücre.

⁶ **Mukarnas:** Yan yana ve üst üste yerleşen prizmatik öğelerin dışa doğru derece derece taşarak genellikle simetrik bir düzen içinde dizildiği üç boyutlu bir mimari bezeme öğesi strüktür.

Kaynakça:

1- Orhan Cezmi Tuncer "Diyarbakır Kiliseleri" Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi yayını, 2002.

2 - Prof. Dr. Yusuf Kenan Haspolat "Diyarbakır Kiliseleri", Ocak 2015.

3 - diyarbakirkulturturizm.org

4 - wikipedia.org

“

PEK MUHTEREM KERABAYDZAR ZEKİYAN'IN
MES AYİNİNDE TÜRKÇE VERDİĞİ
VAAZIN METNİNİ SUNUYORUZ.

”

HERKESE SELAM

Muhterem Ruhban Kardeşlerim,
Sevgili mümin kardeşler,
Aziz dostlar,

Bugün, Diyarbakır Ermeni Katolik kilisemizin yıllıklarında tarihi bir gün olarak kayda geçecek.

Hemen hemen yüz yıllık bir aradan sonra ilk defa bu aziz mekânın çatısı altında Kutsal Kurban Ayini yapılmakta, silinme tehlikesiyle karşı karşıya olan bir tarihin anısı olan bu billur kilise bir kez daha hayat bulmakta. Ufukta yükselirken bize umut veren bu yeni tarihin yeşeren yaprakları, bundan böyle yeni bir dönemin simgeleri olarak düşlerimizi süsleyecektir.

Diyarbakır Ermeni Katolik kilisesi, Anadolu topraklarının benzeri nadide güzellikleri gibi, 20. Yüzyılın başlarında vahim bir mukadderatın kurbanı olarak kaybolan cevherler bohçasına sarılmış, umutsuz bir yolculuğun sayısız kervanına karışmış ve kendisini inşa eden müminler ile cemaat ecdadının göklerden inen acıklı bakışları arasında kaderin buyruğuna boyun eğmiş gibiydi...

Bugün, bu ve benzeri durumlara yol açan zihniyetin kamu hayatımızda gittikçe zayıflaması, güdümsüz kudretini yitirmesi, farklılıklar ve çeşitlilikler hakkında yeni ve olumlu görüşlerin gelişmesi, muhakkak, bir Tanrı nimeti olsa gerek. Yakın geçmişimizdeki Sur çatışmalarında ağır hasar gören kilisemiz, Devletimizin tasarrufuyla onarılmış ve günümüzdeki takdire şayan haline gelmiştir. Tüm bu gelişmelerin, Tanrı İnayetinin bizzat şahit olduğumuz bir tecellisi olarak telakki edilmesi gerekliliğine derinden inanmışımdır.

27 Eylül 2021 tarihinde Ankara’da Vakıflar Genel Müdürlüğünde, Diyarbakır İli, Sur İlçesi, Ermeni Katolik Cemaati adına kayıtlı olan Ermeni Katolik Kilisesi hakkında, Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakıflar Meclisince oy birliğiyle alınan karar söylediklerimizin güzel bir kanıtıdır. Tarihi sayılabilecek nitelikte bir karar! Kilisemizin “mimari özelliğinin kaybedilmemesi, her türlü bakım, onarım ve muhafazasının sağlanması, Ermeni Katolik cemaatince ayin yapılmak üzere talep edilmesi halinde izin verilmesi kaydıyla eğitim ve kültür hizmetlerinde kullanılmak üzere protokol şartları doğrultusunda... 10 yıl süreyle Dicle Üniversitesine” tahsisini, bu kıymetli tarihsel anıtın ve temsil ettiği insanî ve manevî değerlerin günümüzde ve gelecek kuşaklar bilincinde yaşayabilmesinin, bu yaşam sürekliliğinin bir güvencesi olarak görmekteyiz. Gönüllere hitap eden bu sevindirici manzara karşısında, minnet ve şükran hislerimiz önce, Yaradan ve her şeyi yöneten Allah’ın yüce katlarına yükselir. Bu vesile ile, Yurdumuzun Vakıflar Genel Müdürlüğüne ve özellikle Müdür Burhan Ersoy Bey’e, selefi Adnan Ertem Bey’e, Diyarbakır Valisi Münir Karaloğlu Bey’e, Genel ve Yerel Vakıflar yönetiminde etkin tüm yetkililere, özellikle Diyarbakır Vakıflar Bölge Müdür Vekili Beşir Cindioğlu Bey’e ve Cemaat Vakıfları Temsilcisi Can Ustabaşı Bey’e, Dicle Üniversitesi Rektör’ü Mehmet Karakoç Bey’e ve beraberinde çalışan tüm meslektaşlarına, özellikle Dicle Üniversitesi Kültür, Sanat, Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Burak Kazan Bey’e, Sur Kaymakamı Abdullah Çiftçi Bey’e, Diyarbakır Surp Hovsep/Aziz Yusuf kilisemizin onarımında ve tekrar kullanıma açılımında, mimari özelliğinin muhafazasını temin etmekte ve protokol şartları doğrultusunda eğitim ve kültür hizmetlerinde bulunma imkânlarını sağlamakta emeği geçen ve geçecek olan herkese, ve bugün bu kutsal ayinde bendenize refakat eden tüm müminlerimize ve dostlarımıza şahsım ve Cemaatim adına derin ve samimi teşekkürlerimizi arz etmeyi borç bilirim. Allah kimseden lütuflarını eksik etmesin, ve özellikle yüzyıllar boyu kilisemize ev sahipliği yapmış, Dicle’nin incisi bu güzel Diyarbakır kentini hep huzur, sağlık ve bereket içinde korusun.

*Diyarbakır Sur İlçesi
Ermeni Katolik Surp Hovsep kilisesi
Pazar, 5 Aralık 2021*

*Levon Başepiskopos Zekiyan
İstanbul ve Türkiye Ermeni Katolikleri Ruhani Reisi*

ՈՂՋՈ՛ՅՆ ԲՈԼՈՐԻՆ*

Այսօր, Կիրակի 5 Դեկտեմբեր 2021, Տիգրանակերտի մեր Հայ Կաթողիկե եկեղեցւոյ տարեգրովեանց մէջ պիտի արձանագրուի որպէս պատմական օր մը:

Մօտատրապէս հարիւր տարուայ ընդմիջումէ մը ետք՝ առաջին անգամ այս նուիրական յարկին տակ կը մատուցուի Ս. Պատարագ: Կը վերակենդանանան անհետացման սեմին հասած անցեալի մը հետքերը, ոչնչանալու վտանգին հետ դէմ յանդիման մնացած պատմովին մը, և այս պատմովեան յուշակոթողը հանդիսացող այս բիւրեղեայ եկեղեցին կրկին կեանք կ'առնէ: Այս բոլորը կը զարդարեն մեր երազները որպէս խորհրդանիշերը նոր շրջանի մը, մինչ հորիզոնին վրայ կը բարձրանան մեզի յոյս ներշնչող նոր պատմովեան մը ծլարձակող տերմները:

Տիգրանակերտի Հայ Կաթողիկե եկեղեցին, ինչպէս Անատոլեան հողերու անհամար չքնաղ այլ գեղեցկովիններ, Ի. դարու սկիզբները զոհ եղաւ ողբերգական ճակատագրի մը. կորստեան դատապարտուած գոհարներու ծրարին փաթաթուած, անյոյս ուղևորովեան մը անհամար կարաաններուն խառնուած և կարծես՝ լուռ համակերպած իր ճակատագրին, զինք կառուցող հաստացեալներուն և մեր Նախնեաց երկինքէն ծորող աղիողորմ հայեացքներուն ներքև:

Աստուծոյ մէկ օրհնովինը ըլլալու է անպայման սա իրողովինը՝ որ այսօր վերոյիշալ ողբերգական պարագաներուն դուռ բացող մտածելակերպը աստիճանաբար կը տկարանայ մեր երկրին հանրային կեանքին մէջ, կորսնցնելով իր անզուպ զօրովինն ու հեղինակովինը: Միաժամանակ, հանրովեան մօտ կը զարգանան տարբերովիններու և բազմազանովիններու նկատմամբ նոր ու դրական կարծիքներ: Մօտատր անցեալին Սուր թաղամասի բախումներու ընթացքին լուրջ վնաս կրած մեր եկեղեցին ալ՝ պետական միջոցներով վերանորոգուած է և ստացած՝ իր այժմու մեծապէս գնահատելի վերանորոգ դիմագիծը: Խորապէս համոզուած եմ որ այս բոլոր զարգացումները հարկ է ընկալել որպէս Տիրոջ պարգևին մէկ յայտնովինը, որուն բոլորս ալ անձամբ ականատես վկաները կը դառնանք:

Այս խօսքերու ապացոյցն է 27 Սեպտեմբեր 2021-ին Անգարայի Վաթըֆներու Ընդհանուր Տնօրէնովեան մօտ Տիյարպաքըր քաղաքի Սուր թաղամասի Հայ Կաթողիկե համայնքին անունով գրանցուած Հայ Կաթողիկե եկեղեցւոյ մասին Վագըֆներու Ընդհանուր Տնօրէնովեան Խորհուրդին կողմէ քուէներու միաձայնովեամբ կայացած որոշումը: Որոշում մը՝ պատմական նշանակովեամբ:

Հստ այս որոշումին՝ կրթական ու մշակութային նպատակներու ծառայելու պայմանաւ եկեղեցին տասը տարուայ ժամկետով կը տրամադրուի Տիճլէ համալսարանին: Հստ այս պայմանագրին՝ պիտի պահպանուին եկեղեցոյ ճարտարապետական առանձնայատկութիւնները, եկեղեցոյ համար պիտի ապահովուի բարեզարդման, վերանորոգութեան և պահպանութեան ուղղեալ ամէն տեսակ աշխատանք և երբ Հայ Կաթողիկէ համայնքը ուզէ եկեղեցոյ մէջ արարողութիւն կատարելու՝ արտօնութիւն պիտի տրուի: Սոյն կարգատրումը կը նկատենք իբր երաշխիքը՝ որ պատմական այս թանկագին կոթողին և ասոր ներկայացուցած մարդկային ու բարոյական արժէքներուն գիտակցութիւնն ու յիշատակը կենսունակ մնան ներկայ և ապագայ սերունդներու հոգինրուն, մտքերուն և սրտերուն մէջ:

Մեր բոլորիս սրտերուն խօսող այս ուրախալի երևոյթին ի տես՝ մեր շնորհակալութեան և երախտագիտութեան զգացումները բնականաբար կ'ուղղուին նախ և առաջ երկնային վերին յարկերուն, մեր Արարչին և ամենակալ, ամենակարող և ամենիշխան Աստուծոյ: Միանգամայն, այս առթիւ պարտք կը համարիմ յանուն անձիս և համայնքիս մեր խորին և անկեղծ շնորհակալութիւնները յայտնել Վաքըֆներու Ընդհանուր Տնօրէնութեան և մասնատրաբար տնօրէն Տիար Պոպհան Էրսոյի, իր նախորդին՝ Տիար Ատնան Էրթէմի, Ընդհանուր և Տեղական Վաքըֆներու Վարչութեան կազմէն ներս գործօն դեր ստանձնած բոլոր պատասխանատու անձերուն, յատկապէս Համայնքային Վաքըֆներու ներկայացուցիչ Տիար Ճան Ութապաշըի, Տիճլէ համալսարանի վերատեսուչ Տիար Մեհմետ Քարաքոչի և իր բոլոր գործակից ու պաշտօնակիցներուն, ինչպէս նաև Տիյարպաքըրի կոաակալ Մեծայարգ Մինիր Քարալօղլուի, որ իր մօտիկ հետաքրքրութեան ու հոգածութեան առարկայ դարձուց եկեղեցոյ վերականգնման աշխատանքներու ամէն մէկ փուլը: Թող Բարձրեալն Աստուած մեր բոլորէն անպակաս ընէ Իր շնորհները և ի մասնատրի խաղաղութեան, առողջութեան և բերրիութեան մէջ պահէ ու պահպանէ Տիգրիսի մարգարիտ գեղեցիկ Տիգրանակերտ քաղաքը, որ դարեր շարունակ տանտիրութիւն ըրած է մեր անգին Ս. Յովսէփ եկեղեցոյ:

* Կու տանք գրաստի պատճէնը՝ Իսթանպուլի և Թուրքիոյ Հայ Կաթողիկէ Համայնքի Վիճակատր Տ. Լևոն Արք. Զէքիեանի խօսած քարոզին, 5 Դեկտ. 2021 Կիրակի, Տիգրանակերտի նորոգ վերօծուած Ս. Յովսէփ եկեղեցիին մէջ Գերապայծառ Տիրոջ մատուցած Ս. Պատարագի ընթացքին:

LEVON KERABAYDZAR ZEKİYAN
ÖNDERLİĞİNDE
mardin
inanç
ziyareti

Türkiye Ermeni Katolik Cemaati Ruhani Reisi Başepiskopos Levon Kerabaydzar Zekiyan'ın da katılımları ile 3 Aralık Cuma günü İstanbul'dan 48 kişilik bir grup Mardin'e bir inanç ziyareti gerçekleştirdi.

Ziyaretin ilk günü Deyrulzafaran Manastırı, Dara Antik kenti, Yezidi köyü ve Midyat gezilerek yöre hakkında ayrıntılı bilgi alındı. Kerabaydzar Zekiyan Mardin Valisi Sayın Mahmut Demirtaş tarafından kabul edildi. Samimi bir ortamda geçen konuşmalarda Sayın Vali, Mardin Ermeni Katolik Cemaatinin durumu ve Surp Hovsep Kilisesinin onarımı ile yakından ilgilendi.

Daha sonra Mardin Surp Hovsep kilisesi ziyaret edilerek çalışmalar hakkında Levon Kerabaydzar'a bilgi verildi. Akşam oteldeki yemekten sonra otelin lobisinde Mardin Ermeni Katolik cemaatinden ileri gelenler ve Mardin Ermeni Katolik Kilisesi mütevelli heyeti Kerabaydzar Zekiyan'ı ziyaret ettiler. Çok samimi geçen sohbet ortamı geç saatlere kadar sürdü. 4 Aralık Cumartesi günü Mardin Süryani Katolik Kilisesinde bir ayin gerçekleştirildi. Başepiskopos Levon Kerabaydzar'ın kıldığı ayinde Kutsal Sofraya Paregron Karekin G.Sargavak Barsamyan ve Jan G.Sargavak Acemoğlu hizmet ettiler. Vosgeperan korosu da Zaven Agay yönetiminde söylediği ilahilerle büyük beğeni topladı.

Ayine sadece Mardin'de bulunan Ermeniler değil tüm Hristiyanlar yoğun ilgi gösterdiler. Kerabayzar Zekiyan verdiği vaazda kiliselerine ve inançlarına bağlılıklarından dolayı Mardin Hristiyanlarına takdir ve memnuniyetini dile getirdi.

Ayinden sonra Mardin Ermeni Katolik Kilisesi Mütevelli heyeti İstanbul'dan gelen tüm guruba geleneksel misafirperverliklerini göstererek ağırladılar.

Yöresel yiyeceklerin sunulduğu ziyafet sırasında kurulan dostluklar daha da derinleştirildi.

Yemek sırasında Vosgeperan korusu ve solistlerinin söyledikleri Ermenice şarkılar beğeniyle dinlendi.

İlk fırsatta tekrar görüşmek dilekleri ile zor da olsa Mardin'den ayrılma vakti gelmişti.

İlkbaharda bitmesi planlanan Mardin Surp Hovsep Ermeni Katolik Kilisesinin restorasyon çalışmalarından sonra açılışı ve kutsanması için tekrar bir araya gelinmesi dilekleri ile Mardin'e veda edildi.

ՈՒՒՏԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆ , ԴԵՊԻ ՄԱՐՏԻՆԻ ԵՒ ՏԻՅԱՐՊԱՔՐԸԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ

Հովանատրույթեամբ և առաջնորդութեամբ Թուրքիոյ Հայ Կաթողիկէ Համայնքի Վիճակատր Արհի. Տէր Լևոն Արք. Զեքիեանի՝ 3 Դեկտեմբեր Ուրբաթ օր Պոլիսէն 48 հոգինոց խումբ մը մեկնեցաւ դէպի Մարտին:

Ուխտագնացութեան նպատակն էր շրջակայքի վանքերն ու եկեղեցիները այցելել, տեղւոյն Հայ բնակիչներուն հետ սերտ կապեր հաստատել և հայածէս եկեղեցական արարողութիւններով և Ս. Պատարագի մատուցմամբ վառ պահել մեր պապերուն ժառանգութիւնը:

Գերապայծառ Տէրը այս առիթով այցելեց նաև Մարտինի Կուսակալ Մահմութ Տէմիրթաշը: Առաջին գծի վրայ քննարկուեցան Մարտինի Հայ Համայնքին հարցերը և Ս. Յովսէփի եկեղեցոյ նորոգութեան ներկայ վիճակը:

Ապա Մարտինի Ս. Յովսէփի եկեղեցոյ թաղային խորհուրդի անդամները տեղւոյն վրայ ընդարձակ բացատրութիւններ տուին Գերապայծառ Տիրոջ՝ եկեղեցոյ նորոգութեան մասին:

4 Դեկտեմբեր Շաբաթ օր, յետ միջօրէի, Մարտինի Ասորի կաթողիկէ եկեղեցոյ մէջ հանդիսատր Ս. Պատարագ մատուցանեց Արհի. Լևոն Գերապայծառ Զեքիեան: Բերնէ բերան լեցուն էր եկեղեցին: Քաղաքին բոլոր Քրիստոնեայ Համայնքներէն ներկայացուցիչներ եկած էին հոգևոր սնունդ ստանալու և վերանալու:

Այլա հրաժեշտի պահը եկած էր: Պոլսահայ հիւրերը և տեղւոյն բնակիչները կարճ ժամանակամիջոցի մէջ այնքան մտերմացած էին որ բաժանումի պահը շատ տխուր եղաւ բոլորին համար:

Յետ միջօրէի Լևոն Գերապայծառ ընկերակցութեամբ Պոմոնթիի Միխիթարեան Վարժարանի մատակարար մարմնի ատենապետուհի Տիկին Ռիթա Նուրուրի և Վարժարանին հիմնադրի ներկայացուցիչ և Տնօրէն Գարեգին Պարսամեանի ընդունուեցան Տիյարպաքրի կոսակալ Միմիր Քարալօղլուի կողմէ: Կոսակալ Քարալօղլու բացատրութիւններ տուաւ Տիյարպաքրի Ս. Յովսէփի եկեղեցոյ նորոգութեան և կատարուած աշխատութիւններուն մասին:

Գերապայծառ Տէրն ալ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց՝ որոնք եկեղեցին վերականգնելու աշխատանքներուն մաս կազմած էին:

5 Դեկտեմբեր Կիրակին պատմական օր մը եղաւ Տիյարպաքրի Ս. Յովսէփի եկեղեցոյ տասնամեակներէ ի վեր առկախուած ատենագրութիւններուն մէջ: Որովհետև մօտաւորապէս 100 տարի վերջ Ս. Պատարագ կը մատուցուէր անոր կամարներուն տակ:

Պոլսահայ ուխտաւորները, Մարտինի և Տիյարպաքրի հայերը և այլ հիւրեր պատրաստ էին մասնակցելու եկեղեցոյ վերասրբագործման և վերստին պաշտամունքի բացման արարողութեան, որուն հետևեցաւ Ս. և անմահ Պատարագը:

Գարեգին Պարսամեան

MUTRİBAN MAKAM MÜZİĞİ TOPLULUĞU VOSGEPERAN KİLİSESİ'NDE

Mutriban Makam Müziği Topluluğu, 7 Kasım 2021 Pazar günü saat 19.00'da Surp Hovhan Vosgeperan Kilisesi'nde bir konser gerçekleştirdi. Konsere başlamadan önce Marmara Üniversitesi'nden Abdülmecid İbrahim Şahin, Ermeni Bestekârlarla alakalı bir sunum okudu. Tanbur'da Kasım Selman Öztürk, Kanun'da Ahmet Furkan Duyar, Ney'de Furkan Topcu, Kanun'da Fatih İnce, Ritim'de Fazıl Karagöz, Halile ve Daire'de Hüseyin Mete Barut, Solistlerde; Mevlüt Gökhan Başın, Muhammed Enes Kökdemir, Abdülmüttalip Karakoç, İbrahim Ethem Uçar, Sinan Barış Çevik ve Zahit İpek eşlik etti. Ağırlıklı olarak Ermeni Bestekarlar repertuarı üzerinde çalıştıkları konserte, Tatyos Enkserciyan'dan, Gülbenkian'dan, Nigoğos Melkonyan'dan, Kemani Sarkis Efendi'den, Kirkor Çulhayan'dan eserler seslendirdiler.

ՄՈՒԹՐԻՊԱՆ ՀԱՄՈՅԹԸ ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

Մովթրիպան երաժշտական համույթը, Կիրակի 7 Նոյեմբեր 2021-ին, երեկոյեան ժամը 19:00-ին, Սուրբ Յովհան Ոսկեբերան եկեղեցույ մէջ ելոյթ մը ունեցաւ: Բացման խօսքը կատարեց՝ Մարմարա համալսարանէն Ապտիվմէճիթ Իպրահիմ Շահին: Իպրահիմ խօսեցաւ թրքական ազգային երաժշտութեան մէջ հայ ստեղծագործ երաժիշտներու մասին: Ապա երգչախումբը և նուագախումբը զատ զատ և միասին հանրութեան ներկայացուցին հայ երաժիշտներու ստեղծագործութիւններէն փունջ մը: Ի միջի այլոց ներկայացուցին Կիլպէնկեան, Նիկողոս Մելքոնեան, Քեմանի Սարգիս Էֆենտիի գործերէն: Երեկոն փակելով համույթի հիմնադիր՝ Զահիթ Իքեք խօսք առնելով խոստացաւ աւելի ճոխ երեկոներ կազմակերպել արժևորելու համար Օսմանեան և թրքական մշակոյթի և երաժշտութեան հայ հեղինակները:

SELİYHA ELBEYOĞLU

BOŞANMA, GELİYORUM DER...

Psikiyatride kriz; bir durum ya da olay neticesinde ortaya çıkan bireyin başa çıkma becerilerini geçici olarak yetersiz kılan yoğun bir belirsizliğin yaşandığı karmaşık bir dönem demektir. Kişisel iyilik halinin bozularak, bireyin kendini çaresiz hissettiği duygusal zorlanmaları içeren bir tür psikolojik dengesizlik dönemi gibidir. Bireyin ruhsal dengesinin sarsılması hatta geçici kaybı olarak tanımlanabilir.

Toplumlarda artan boşanma oranı toplumsal bir olgu olduğu kadar, bu zorlayıcı yaşam olayı bireylere büyüme ve gelişme fırsatı sunduğu için psikoloji de “kriz” niteliği taşır. İlişkilerinde bir şekilde aşamadıkları sorunlar yaşayan ve çoğunlukla boşanma eşiğine gelmiş çiftler sıklıkla psikoterapi desteği almak üzere böyle bir kriz

dönemi içerisinde psikologlara başvurmaktadır.

Her evlilikte sorun alanları ilişkiye özgü ya da özel olsa da, bir kriz olarak boşanma ilişkilerde belli belirtiler ile kendini gösteren ve bir kaç aşamadan geçen bir süreçtir. İlk evre yadsıma evresidir. Bu evrede eşler kişisel memnuniyetsizliklerine rağmen sanki evliliklerinde hiç sorun yokmuş gibi davranırlar ve genellikle beklenti ve hayal kırıklıklarını dile getirmezler. Gözlemledikleri sorunları kendi içlerinde anlamlandırmaya, ad koymaya ya da inkar etmeye eğilimlidirler. Dolayısıyla bu evrede yoğun düşünsel faaliyetler ve duygusal dalgalanmalar ön plandadır.

Yadsıma evresi bir ilişkinin boşanmaya doğru gidişini gösteren en önemli olgudur. Dile gelmeyen ya da yapıcı bir şekilde ele alınamayan memnuniyetsizlikler arttıkça, eşler arasında birbirlerine yönelim azalmakta; duygusal uzaklaşma, romantizm ve tutkuda azalma, gündelik stresleri yönetememe, fikir uyuşmazlıklarına düşme gibi her ilişkide daimi ama çözülebilir sorunlar baş göstermeye başlamaktadır. Sonuç, belli bir noktaya kadar, çiftin sorunu nasıl ele aldığına dayanır. Gerek karşılıklı çabalarla gerekse profesyonel yardımla sorunlar dile gelmeye ve aktif bir katılımı çiftler sorunları çözmek için çaba göstermeye başarlarsa ilişkinin kısa sürede yeniden onarılması hatta eskisine nazaran çok daha doyumlulu bir ilişki haline gelmesi mümkün olmaktadır. Ancak bu yapılamadığında bozulan ilişki için yoğun suçluluk ve suçlama duyguları, abartılı öfke ve isyanın görüldüğü “öfke” evresi yaşanmaya başlanır. Temel değer ve hedeflerin sorgulandığı, kavgaların arttığı, duygusal ve fiziksel uzaklaşmanın iyice arttığı bu dönemde huzursuzluk, sabırsızlık, aşırı uyarılmışlık hali vardır. Fiziksel yakınmalar sık görülebilir. Genellikle ailenin diğer üyeleri de (eğer varsa başta çocuklar) ilişkide yaşanan zor durumlardan nasibini almaya başlar. Bu evreyi genellikle “pişmanlık” evresi takip eder. Öfke duygusu pişmanlıkla yer değiştirip evliliği kurtarma için son çabaların gösterildiği dönemdir. Genellikle eşlerden biri tek başına ya da birilerinin ısrarıyla çift olarak bu evrede psikoterapiye başvurur. Zamansal olarak bakıldığında boşanmadan hemen önceki son çaba gibidir, terapi desteği. Bir şekilde pişmanlık duygusu ile tetiklenen kısmi ya da aktif çabaların sonuç vermediği görülürse, eski yapının bozulduğu gerçeği ile de bu dönemde yüzleşilir.

Dolayısıyla pişmanlık evresini depresif dönem takip eder. Bu dönem bir nevi sevilen birinin ölümle kaybının bireylerde yol açtığı yas sürecine benzetilebilir. İlişkinin kaybıyla yüzleşen birey yaşamını nasıl devam ettirebileceğini araştırmaya ve yıkıntılarını onarmaya çalışır. Duygusal yoğunluk ve sosyal geri çekilme artar. Bu dönemin sonuna doğru birey yaşamını yeniden organize etme konusundaki gücünün de farkına varır. Etkinliklerin yeniden organizasyonu ile birlikte krizin çözümlendiği “yeni yaşama tarzının kabülü” evresine geçer ve bu son evredir. Bu dönem oldukça yavaş gelişir ve zaman alır. Geçmişte bırakılan işleri tamamlamaya, kaybedilenin yerini tutabilecek arayışlar içine girmeye ve yeni kararlar almaya başlar. Bu evrede ileri ve geri dalgalanmalar sık görülür. En ufak uyarın, karamsarlık duygularını tetikleyebilir ama geriye gidiş yaşanması beklenmez.

Hiç kimse boşanmak için evlenmediği gibi, sorunsuz bir ilişki de yoktur. Kişilik ve ihtiyaçlardaki kalıcı farklılıklar çatışmayı da beraberinde getirir. Bu nedenle ilişki de çatışma doğaldır, çünkü her insan biriciktir. Ancak çiftler daimi bu meseleler hakkında ya dialog kurabilirler ya da çıkmaza girerler. Ölüm riski taşıyan bir çok hastalıkta erken tanı ve tedavinin öneminin büyüklüğü gibi; aslında boşanma krizine yönelik genel geçer evreleri bilmek, bize tehlike çanlarının çalmakta olduğunu ve sağlıklı önlemler alınmazsa ilişkimizin nerelere kadar gidebileceğini hatırlatacaktır. Bu da gerek açıktan gerekse sinsi sinsi sorunlar kronikleşmeden mutlu ve sürekli bir ilişki için verilmesi gereken emeğe ve çabaya karşı motivasyon sağlayacaktır. İlişkilerde su akıp yolunu bulmaz.

19. YÜZYILIN İSTANBUL'U VE KOZMOPOLİT YAPISI

PROF. DR. SEDAT BORNOVALI'NIN PANGALTI MIHİTARYAN'DA VERDİĞİ KONFERANS

Sanat tarihi alanında ve gerek kentimizin, gerek ülkemizin tarihi zenginlikleri konusunda uzmanlığıyla bilinen simalardan, Nişantaşı Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Sedat Bornovalı, 21 Aralık akşamı saat 20.30'da, Ermeni Katolik Cemaatinin

Ruhani Reisi Pek Muhterem Kerabaydzar Levon Zekiyan'ın davetiyle ve Surp Hagop Vakfı Halkla İlişkiler Müdürü Bn. Talin Gazer'in düzenlemesiyle, covid önlemleri kapsamında, Pangaltı Mihitryan Lisesi salonunu dolduran meraklılar huzurunda büyük ilgiyle izlenen bir konferans gerçekleştirdi.

Konferansın konusu, "19. yy.ın İstanbul'u ve kozmopolit yapısı" idi.

Sedat Bey, Pera'nın tarihini Osmanlı İmparatorluğu'ndan günümüze taşıyan tarihi eserlerin kültürel miras ve zenginliklerine ait özellik ve güzelliklerini inceledi.

Konuşmaları sayesinde dinleyenler, kentin tarih ve sanat dokusunu oluşturan farklı kültürlerin ayak izlerini takip ederek, İstanbullu olmayı daha derinden

anlamanın keyfini tattılar. Konferans boyunca kimi zaman İtalya'ya,

kimi zaman Rusya'ya, İsveç'e, Avusturya'ya uğradılar. Beyoğlu'nun tarihi sarayları ve kiliselerinde mimariyle sanatın muhteşem birleşimine tanık oldular.

Konferansın bitiminde Sedat Bornovalı, aynı gün son çıkan eseri, Santa Maria Draperis.

Beyoğlu'nda 400 yıllık bir Katolik mabedi (Yeditepe, İstanbul, Aralık 2021) başlıklı kitabını tanıttı ve imzalayarak katılımcılara hediye etti. Ermeni Katolik Cemaati ve hazır bulunanlar adına sayın Sedat Bornovalı'ya teşekkür ederiz.

KADIKÖY SURP LEVON KİLİSESİ'NDE KUTSAL DOĞUŞ (DZINUNT) VE YENİ YIL KONSERLERİ

KORO İSTANBUL'UN SESİ her yıl
Kadıköy Surp Levon Kilisesi'nde
Kutsal Doğuş ve Yeni yıl konserleri veriyor.

Koro İstanbul'un Sesi çok sesliliği daha geniş kitlelere ulaştırabilmek için 2012 yılında ünlü opera sanatçısı bariton Sedat Öztoprak tarafından kurulmuştur. Onun vefatı nedeniyle İTÜ öğretim üyesi Cenk Öztürk tarafından genel sanat yönetmenliği üstlenilmiştir.

İstanbul'un çok renkli ve seçkin mozağini farklı bir ahenkle birleştirmeyi hedefleyen, uluslararası entegrasyonda çok seslilikle evrensel müziği birleştirerek yerel motifleri de içinde bulunduran bir repertuvara sahiptir. Dünya müziği repertuarından olduğu kadar ülkemizin çok sesli müziğinden örneklerin de yer aldığı koronun repertuarında Mozart, Bach, Verdi, Carl Orff, Dede Efendi, Ferit Alnar, Muammer Sun, Denza, Tosti, Capua, Adnan Saygun, Cenan Akin, Selman Ada, Erdal Tuğcular, Nevid Kodallı gibi çok sesli müziğin ustalarının yapıtları ile Nabucco, Il Trovatore, La Traviata, Carmen gibi dünyaca ünlü operaların

koro partileri ve napolitenlerde bulunmaktadır.

Müziğe gönlünü vermiş, her meslek grubundan ve yaştan bireylerin oluşturduğu, 55 kişilik soprano, alto, tenor, bas gruplarından oluşan, müzik eserlerini çok sesli olarak seslendiren, profesyonel bilinçle çalışan KORO İSTANBUL'UN SESİ, çalışmalarını Caddebostan Kültür Merkezi'nde sürdürmektedir. Koromuz, kuruluş aşamasında genel sanat yönetmenimiz Sayın Sedat Öztoprak'ın temel değerler olarak esas aldığı “sevgi, saygı, hoşgörü, ilgi, çok sesli müzik, nitelikli konserler, sağlıklı ses, sağlıklı diyalog, paylaşım ve dayanışma” ilkeleri doğrultusunda yoluna devam etmektedir. Koristlerin tamamı, müziği günlük hayatlarının vazgeçilmez bir parçası olarak yüreğinde hissetmekte, öğrenmenin sonsuzluk olduğunun bilincinde olarak, müzik eğitimlerini geliştirmek adına şan ve solfej derslerine de titizlikle devam etmektedir.

LEVON KERABAYDZAR ZEKİYAN
ÖNDERLİĞİNDE
mardin
inanç
ziyareti

Գամուր 2 köprü
gamurç
www.armcatistanbul.org